

12 lugu Euroopa Liidust

Pascal Fontaine

Euroopa Liit

Käesoleva brošüüri ja muud lisateavet Euroopa Liidu kohta leiab veebileheküljelt ec.europa.eu/publications/.

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaanded
B-1049 Brüssel

Käsikiri valmis oktoobris 2006

Kaaneillustratsioon/fotod: Reporters

Kataloogiandmed on esitatud käesoleva väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2007

ISBN 92-79-02866-9

© Euroopa ühendused, 2007
Paljundamine lubatud.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

12 Iugu

Euroopa Liidust

Pascal Fontaine,
Jean Monnet' endine abi
ja Pariisi Institut d'Études Politiques'i professor

1.		Milleks meile Euroopa Liit?	4
2.		Kümme ajaloolist sammu	8
3.		Laienemine ja naabruspoliitika	12
4.		Kuidas Euroopa Liit toimib?	16
5.		Millega Euroopa Liit tegeleb?	22
6.		Ühtne turg	28
7.		Majandus- ja rahaliit (EMU) ning euro	32
8.		Teadmispõhise ühiskonna poole	36
9.		Kodaniku Euroopa	40
10.		Vabadus, turvalisus ja õigus	44
11.		Euroopa Liit rahvusvahelisel areenil	48
12.		Milline on Euroopa tulevik?	54
		Euroopa lõimimise põhidaatumid	58

1. Milleks meile Euroopa Liit?

Euroopa missioon 21. sajandil on järgmine:

- *tagada elanikele rahu, heaolu ja stabiilsus;*
- *ühendada Euroopa maailmajagu;*
- *tagada inimestele turvaline elu;*
- *soodustada tasakaalustatud majanduslikku ja sotsiaalset arengut;*
- *lahendada globaliseerumise probleemid ja säilitada Euroopa rahvaste mitmekesisus;*
- *toetada eurooplaste ühiseid väärtusi, nagu säästev areng, rikkumata keskkond, inimõiguste austamine ja sotsiaalne turumajandus.*

I. Rahu ja stabiilsus

Enne kui Euroopa ühendamise ideest sai poliitiline eesmärk, oli see vaid filosoofide ja visionääride unistus. Victor Hugo näiteks unistas rahuarmastavatest Euroopa Ühendriikidest, mis lähtuksid humanistlikest ideaalidest. Unistused purunesid 20. sajandi esimesel poolel Euroopat laostanud kahe kohutava sõja tõttu.

Ent Teise maailmasõja rusudest tärkas uus lootus. Inimesed, kes olid seisnud vastu totalitarismile, tahtsid teha lõpu rahvaste omavahelisele vaenule ja vastuseisule Euroopas ning luua püsiva rahu. Ajavahemikus 1945–1950 hakkasid nii mõnedki südikad riigimehed, nagu Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi ja Winston Churchill, veenma oma rahvast astuma uude ajastusse. Lääne-Euroopas hakati looma uut korda, mis tugineb riikide ja rahvaste ühishuvile ning mille aluseks on lepingud, mis tagavad õigusi ja võrdsuse põhimõtete järgimise.

Prantsuse välisminister Robert Schuman haaras kinni Jean Monnet' ideest ning tegi 9. mail 1950 ettepaneku luua Euroopa Sõja- ja Teraseühendus (ESTÜ). Omavahel sõjajalal olnud riikides pidi sõja- ja terasetootmine koondatama ühtse juhtimise, ülemameti alla. Sõja toormaterjalidest pidid nii otseselt

kui sümboolses mõttes saama leppimise ja rahu tagamise vahendid.

II. Euroopa taasühendamine

Euroopa Liit toetas Saksamaa taasühinemist pärast Berliini müüri langemist 1989. aastal. Kui Nõukogude impeerium 1991. aastal koost lagunes, otsustasid aastakümneid Varsavi pakti ikke all elanud Kesk- ja Ida-Euroopa rahvad, et nende tulevik tähendab kuulumist Euroopa demokraatlike rahvaste perre.

Euroopa Liidu laienemine jätkub. 2005. aasta oktoobris alustati liitumisläbirääkimisi Türgi ja Horvaatiaga ning mitmed Balkani riigid on valinud tee, mis aitab neil ühel päeval Euroopa Liidu liikmeks saada.

III. Turvalisus ja julgeolek

Ka 21. sajandil peab Euroopa pöörama tähelepanu turvalisuse ja julgeoleku küsimustele. Euroopa Liidu tõhus tegevus peab tagama liikmesriikide turvalisuse ja julgeoleku. Tihe dat koostööd tuleb teha vahetute naabrite – Balkani, Põhja-Aafrika, Kaukaasia ja Lähis-Ida riikidega. EL peab kaitsma oma sõjalisi

ja strateegilisi huve, tehes koostööd oma liitlastega, eriti NATO raames, ning välja kujundama tõelise ühise Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika.

Sise- ja välisjulgeolek on ühe ja sama mündi kaks eri poolt. Võitluses terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega peavad Euroopa Liidu kõigi liikmesriikide politseijõud tegema tihedat koostööd. Uueks tihedat valitsustevahelist koostööd nõudvaks väljakutseks on Euroopa Liidu muutmine vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks, kus kõigile inimestele on õiguskaitse võrdsetl kättesaadav ning kõigi õigused võrdsetl tagatud. Europol (Euroopa Politseiamet) ja prokuröride, kohtunike ning politseinike koostööd toetav Eurojust saavad sellele tegusamalt ja tõhusamalt kaasa aidata.

IV. Majanduslik ja sotsiaalne solidaarsus

Euroopa Liit loodi poliitilise eesmärgi – rahu – saavutamiseks, kuid tema dünaamilisus ja edukus tulenevad tema majanduslikust tegevusest.

Euroopa Liidu maade osakaal maailma rahvastikus väheneb järjekindlalt. Et kindlustada majanduskasvu ning suuta võistelda maailmaturul, tuleb jätkata ühtekoondumist. Ükski liidu liikmesriik ei ole piisavalt tugev, et omapäi maailmakaubanduses midagi ära teha. Euroopa ühtne turg annab ettevõtetele tugeva aluse tulemuslikuks konkureerimiseks maailmaturul.

Kuid üleeuroopalist konkurentsi peab ta-sakaalustama üleeuroopaline solidaarsus. Euroopa kodanikud saavad sellest reaalselt kasu: kui nad saavad kannatada üleujutuse või mõne muu loodusõnnetuse tõttu, antakse neile abi ELi eelarvest. Euroopa Komisjoni hallatavad tõukefondid ergutavad ja toetavad liikmesriike ning kohalikke võime vähendamata arengutaseme erinevust Euroopa eri piirkondades. Raha Euroopa transpordi infrastruktuuri edendamiseks (näiteks maanteedega ja kiirraudteede ehitamiseks), mille tagajärjel paraneb ühendus kaugemate piirkondadega ning areneb kaubandus, saadakse nii liidu

elarvest kui Euroopa Investeerimispanngalt. Euroopa Liidu majanduslikust edukusest annab osaliselt märku poole miljardi tarbijaga ühtse turu suutlikkus tuua kasu võimalikult paljudele inimestele ja ettevõtetele.

V. Identiteet ja mitmekesisus globaliseerivas maailmas

Euroopa post-industriaalne ühiskond muutub üha keerukamaks. Elatustase tõuseb järjekindlalt, ent lõhe rikaste ja vaeste vahel on siiski märkimisväärne. Laienemine on seda veelgi suurendanud, sest liitunud riikide elanike elatustase on Euroopa Liidu keskmisest madalam. Seetõttu peavad Euroopa Liidu liikmesriigid selle lõhe vähendamiseks tegema tihedat koostööd.

Neid jõupingutusi ei ole tehtud ELi liikmesriikide kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse arvelt. Vastupidi, ELi tegevus soodustab piirkondlikul omapäralt ja traditsioonide ning kultuuride mitmekesisusel põhinevat majanduskasvu.

Pool sajandit kestnud Euroopa lõimimine on näidanud, et tervik on suurem kui tema koostisosade summa: Euroopa Liidul kui tervikul on suurem majanduslik, sotsiaalne, tehnoloogiline, kaubanduslik ja poliitiline mõju kui üksikute liikmesriikide pürgimistel, isegi kui need kõik kokku liita. Euroopa Liiduna ühiselt tegutsemine ja ühel häälel kõnelemine loob lisaväärtuse.

Miks?

- Sest Euroopa Liidu kaubandus on maailma suurim ja seega on tal juhtroll rahvusvahelistel läbirääkimistel, näiteks 149 riiki ühendavas Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO) ning õhusaastet ja kliimamuutust käsitleva Kyoto protokollil rakendamisel;

- sest EL on võtnud kindla seisukoha küsimustes, mis teevad muret tavainimesele: keskkonkainaitse, taastuvad energiaallikad, nn ettevaatusprintsip toiduohutuses, biotehnoloogia eetilised aspektid ning ohustatud liikide kaitse;

Ühendatud mitmekesisuses – kakskeelne tänavasilt Maltal.

- sest ta käivitas 2002. aasta Johannesburgi keskkonna- ja arengukonverentsi silmas pidades kogu planeedi säästvat arengut käsitlevad tähtsad algatused.

Vana ütlus „Ühtsuses on jõud“ kehtib tänases Euroopas rohkem kui kunagi varem. Samas ei ole Euroopa lõimimine maha surunud rahvaste eripäraseid eluviise, traditsioone ja kultuuri. Mitmekesisusest on saanud üks Euroopa peamisi väärtusi.

VI. Väärtushinnangud

Euroopa Liit soovib edendada humaanseid ja progressiivseid väärtusi ning tagada, et inimesed ei oleks suurte globaalsete muutuste ohvrid, vaid saaksid nendest kasu. Inimeste vajadusi ei rahulda pelgalt turujõud või ühe riigi omapäi võetud meetmed.

Euroopa Liit seisab selliste humaansete väärtuste ja ühiskonnamudeli eest, millel on tema elanikkonna enamuse toetus. Eurooplase südames on kindel koht sellistel väärtustel nagu inimõigused, sotsiaalne solidaarsus, vaba ettevõtlus, majandusedu viljade õiglane jaotamine, õigus elada turvalises keskkonnas, kultuurilise, keelelise ja usulise mitmekesisuse austamine ning traditsioonide ja progressi harmooniline ühendamine.

2000. aasta detsembris Nice'is välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta koondatakse endasse kõik põhilised õigused, mida ELi liikmesriigid ning nende kodanikud omaks peavad. Need väärtused loovad eurooplastes ühtekuuluvustunde. Näiteks on kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides tühistatud surmanuhtlus.

2. Kümme ajaloolist samm

- 1951: *kuus asutajaliiget loovad Euroopa Söe- ja Teraseühenduse*
- 1957: *Rooma lepinguga luuakse ühisturg*
- 1973: *ühenduse liikmete arv suureneb üheksani ja töötatakse välja ühtsed tegevuspõhimõtted*
- 1979: *esimesed Euroopa Parlamendi otsevalimised*
- 1981: *esimene nn Vahemere piirkonna laienemine*
- 1993: *ühtse turu väljakujundamine*
- 1993: *Maastrichti lepinguga luuakse Euroopa Liit*
- 1995: *Euroopa Liidu liikmete arv suureneb 15ni*
- 2002: *käibelevad euro paberraha ja mündid*
- 2004: *kümme uut riiki ühinevad ELiga*

1. 9. mail 1950. aastal tehti Schumani deklaratsiooniga ettepanek luua **Euroopa Söe- ja Teraseühendus (ESTÜ)**, mis sai tegelikkuseks 18. aprillil 1951. aastal sõlmitud Pariisi lepinguga. Kõnealuse lepinguga loodi kuue asutajariigi vaheline (Belgia, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Prantsusmaa ja Saksa Föderatiivne Vabariik) ühine söe- ja terase-

turg. Eesmärk oli kindlustada rahu võitjate ja võidetute vahel Teise maailmasõja järgses Euroopas ning ühendada nad võrdsete partneritena, kes teevad koostööd ühistes institutsioonides.

© EC

9. mail 1950. aastal tuli Prantsuse välisminister Robert Schuman esimest korda avalikkuse ette ideega, mis viis Euroopa Liidu loomiseni. Seepärast tähistatakse 9. mail Euroopa Liidu sünnipäeva.

2. Seejärel otsustasid kuus riiki luua 25. märtsil 1957. aastal **Rooma lepinguga Euroopa Majandusühenduse (EMÜ)**, mis tähendas ulatuslikumat ühist turgu, hõlmates suurel arvul kaupu ja teenuseid. Tollimaksud kaotati täielikult 1. juulil 1968 ja samal kümnendil töötati välja ühine poliitika, eelkõige kaubandus- ja põllumajanduspoliitika.

3. Ettevõtmine oli sedavõrd edukas, et Taani, Iirimaa ja Ühendkuningriik otsustasid ühendusega liituda. Esimene laienemine, mis kasvatas liikmete arvu kuuelt üheksale, toimus 1973. aastal. Samal ajal hakati rakendama **uut sotsiaal- ja regionaalpoliitikat** ning 1975. aastal asutati Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF).

4. 1979. aasta juuni tähendas Euroopa Ühendusele olulist edasiminekut: toimusid **esimesed otsesed ja üldised Euroopa Parlamendi valimised**. Valimisi korraldatakse iga viie aasta järel.

5. 1981. aastal liitus ühendusega **Kreeka**, 1986. aastal järgnesid **Hispaania** ja **Portugal**. Sellega suurenes ühenduse kohalolek Lõuna-Euroopas ja muutus pakiliseks vajadus laiendada piirkondliku abi programmide ulatust.

6. 1980ndate alguse ülemaailmne majanduslangus tõi kaasa europessimismi laine. Uus lootus tärkas, kui Jacques Delors'i juhitud Euroopa Komisjon avaldas 1985. aastal valge raamatu, mis seadis paika ajakava **ühisturu** kujundamise lõpuleviimiseks 1. jaanuariks 1993. Ühendus kinnitas selle auahne eesmärgi ühtses Euroopa aktis, mis allkirjastati 1986. aasta veebruaris ning mis jõustus 1. juulil 1987.

7. **Berliini müüri langemine** 1989. aastal muutis jõuliselt Euroopa poliitilist kujunemist. See päädis Saksamaa taasühinemisega 3. oktoobril 1990 ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide vabanemisega Nõukogude Liidu kontrolli alt. NSV Liit lagunes 1991. aasta detsembris.

1989. aastal lammutati Berliini müür ja Euroopa maailmajao endine jaotus muutus järk-järgult.

© Reuters

Samal ajal pidasid liikmesriigid läbirääkimisi uue **Euroopa Liidu lepingu** üle, mille Euroopa Ülemkogu (koosneb liikmesriikide presidentidest ja/või peaministritest) võttis vastu 1991. aasta detsembris Maastrichtis. Leping jõustus 1. novembril 1993. Lepinguga lisati senisesse süsteemi uusi valitsustevahelise koostöö vorme ning loodi Euroopa Liit (EL).

8. Euroopa uudne dünaamilisus ja geopoliitilised muutused viisid veel kolme riigi, **Austria, Rootsi** ja **Soome** liitumisele 1. jaanuaril 1995.

9. Selleks ajaks oli Euroopa Liit seadnud senisest kõige suurejoonelisema sihi: luua **ühisraha**. 1999. aastal võeti euro kasutusele sularahata tehingutes ning kolm aastat hiljem tuli euro paberraha ja müntidena käibele 12 Euroopa Liidu riigis (eurosoonis). Nüüdseks on euro USA dollari kõrval üks maailma juhtivaid valuutasid, mida kasutatakse maksete tegemisel ja reservide loomisel.

Praegu tuleb eurooplastel lahendada üleilmastumisega seotud probleeme. Uued tehnoloogiad ja Interneti plahvatuslik areng muudavad maailma majandust, kuid toovad kaasa ka sotsiaalseid ja kultuurilisi pingeid.

2000. aasta märtsis võttis Euroopa Liit vastu **Lissaboni strateegia**, mis peab tagama Euroopa majanduse ajakohastamise ja liidu eduka konkureerimise maailmaturul selliste oluliste tegijatega nagu USA ja uued tööstusriigid. Lissaboni strateegia hõlmab innovatsiooni ja investeringute edendamist ning Euroopa haridussüsteemide ajakohastamist, et viia need vastavusse infoühiskonna vajadustega.

Samal ajal avaldavad tööpuudus ja pensionikulude kasv survet liikmesriikide majandusele, mis teeb reformimise vajaduse veelgi ilmsemaks. Valijad nõuavad üha sagedamini, et valitsus leiaks nendele muredele praktilise lahenduse.

10. Vaevalt oli Euroopa Liidu liikmete arv suurenenud 15ni, kui algasid ettevalmistused uueks **enneolematu ulatusega laiendamiseks**. 1990ndate keskel koputasid Euroopa Liidu uksele endised Nõukogude bloki liikmed (Bulgaaria, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Tšehhi Vabariik ja Ungari), kolm Balti riiki, kes olid olnud NSV Liidu poolt okupeeritud (Eesti, Läti ja Leedu), lisaks üks endise Jugoslaavia vabariik (Sloveenia) ning kaks Vahemere riiki (Küpros ja Malta).

Euroopa Liit tervitas võimalust aidata kaasa Euroopa stabiliseerimisele ning lubada ka nendel uutel demokraatlikel riikidel saada kasu Euroopa lõimimisest. Ühinemisläbirääkimised kandidaatriikidega algasid 1997. aasta detsembris. Euroopa Liidu laiendumine 25 liikmesriigini toimus 1. mail 2004. aastal, kui liiduga ühines kümme kandidaati 12st. Bulgaaria ja Rumeenia liitusid 1. jaanuaril 2007. aastal.

3. Laienemine ja naabruspoliitika

- *Euroopa Liit on avatud igale Euroopa riigile, kes on täitnud liikmeks saamise demokraatlikud, poliitilised ja majanduslikud tingimused.*
- *Pärast mitut laienemist kuulub Euroopa Liitu 27 liikmesriiki. Mitu riiki on kandidaatriigid.*
- *Iga uus liige võetakse liitu lepinguga, mille peavad kõik liikmesriigid ühehäälselt heaks kiitma. Lisaks hindab EL enne iga uut laienemist, kas ta suudab uue(d) liikmesriigi(d) endaga liita ja kas tema institutsioonid suudavad toimida nõuetekohaselt.*
- *Järjestikused laienemised on tugevdanud demokraatiat, muutnud Euroopa turvalisemaks ning suurendanud kaubanduse ja majanduse kasvu potentsiaali.*

I. Euroopa ühendamine

a. 25 riigi liit

2002. aasta detsembris langetas Euroopa Ülemkogu Kopenhaagenis ühe olulisema otsuse Euroopa ühendamise loos. Kutsudes 10 uut riiki liituma ELiga 1. mail 2004. aastal, ei suurenenud Euroopa Liit mitte ainult geograafiliselt ja elanike arvult, vaid kaotas ka löhe, mis oli 1945. aastast peale eraldanud vaba maailma kommunistlikust blokist.

ELi viiendal laienemisel oli nii poliitiline kui ka kõlbeline mõõde. Kõik kõnealused riigid – Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik ja Ungari – kuuluvad Euroopasse mitte ainult geograafilise asendi, vaid ka oma kultuuri, ajaloo ja pürgimuste poolest. Nüüd on nad osalised Euroopa Liidu asutajate algatatud kaalukas projektis.

b. Edasine laienemine

Bulgaaria ja Rumeenia said kandidaatriikideks 1995. aastal. Kõnealuse kahe riigi liitumisprotsess oli pikem kui ülejäänud kümnel kandidaadil, kuid nad ühinesid Euroopa Liiduga 1. jaanuaril 2007. aastal, suurendades liikmesriikide arvu 27ni.

c. Kandidaatriigid

Türgi, kes on NATO liige ja kellel on Euroopa Liiduga pikaajaline assotsiatsioonileping, esitas liikmeks astumise avalduse 1987. aastal. Riigi geograafilise asendi ja poliitilise ajaloo tõttu kahtles Euroopa Liit kaua, enne kui vastas avaldusele jaatavalt. 2005. aasta oktoobris hakkas Euroopa Ülemkogu pidama Türgiga ühinemisläbirääkimisi. Samal ajal alustati läbirääkimisi veel ühe kandidaatriigi, **Horvaatiaga**. Kõnealuse kahe riigi liitumiskuupäeva ei ole veel kindlaks määratud.

d. Lääne-Balkani riigid

Lääne-Balkani riigid, kellest enamik kuulus endise Jugoslaavia koosseisu, on pöördunud Euroopa Liidu poole, et kiirendada majanduse taastamist, parandada omavahelisi suhteid, mida on kahjustanud etnilised ja ususõjad, ning konsolideerida oma demokraatlikud institutsioonid. 2005. aasta novembris andis Euroopa Liit kandidaatriigi staatuse endisele Jugoslaavia Makedoonia Vabariigile. Teisteks võimalikeks kandidaatideks on Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro ja Serbia.

II. Liikmeks oleku tingimused

a. Õiguskriteeriumid

Euroopa lõimimine on alati olnud poliitiline ja majanduslik protsess, mis on avatud kõigile Euroopa riikidele, kes on valmis asutamislepingutele alla kirjutama ja üle võtma kogu Euroopa Liidu õigustiku. Rooma lepingu artiklis 237 on sätestatud, et „iga Euroopa riik võib esitada ühenduse liikmeks saamise taotluse“.

Maastrichti lepingu artiklis F on lisatud, et liikmesriikidel peab olema „... demokraatia põhimõtetal rajanev valitsemisüsteem“.

b. Kopenhaageni kriteeriumid

Pärast endistelt kommunistliku bloki riikidelt ühinemistaotluste saamist 1993. aastal kehtestas Euroopa Liit kolm tingimust, mida kandidaatriigid peavad täitma, et saada Euroopa Liidu liikmeks. Ühinemise ajaks peavad uuel liikmel olema:

- stabiilsed institutsioonid, mis tagavad demokraatia, õigusriigi, inimõiguste järgimise ja rahvusvähemuste kaitse;
- toimiv turumajandus ning võime tulla toime liidu turul valitseva konkurentsiga;
- võime täita Euroopa Liidu liikmeks olekust tulenevaid kohustusi, sealhulgas ELi eesmärkide järgimisele kaasaaitamine. Kandidaatriikidel peavad olema vastavad haldusorganid, kes on võimelised rakendama ja haldama Euroopa Liidu õigustikku.

c. Ühinemine

Iga kandidaatriigi ja Euroopa Liitu esindava Euroopa Komisjoni vahel peetakse liitumisläbirääkimisi. Läbirääkimiste lõppedes peavad olemasolevad liikmesriigid uue riigi ELiga ühinemist lubava otsuse nõukogu istungil ühehäälselt heaks kiitma. Euroopa Parlament annab oma nõusoleku oma liikmete absoluutse häälteenamusega. Seejärel ratifitseerivad liikmesriigid ühinemislepingu vastavalt iga riigi põhiseaduslikule menetlusele.

Läbirääkimiste ajal saavad kandidaatriigid Euroopa Liidult toetust majanduse järjeleaitamiseks. Need 10 riiki, kes liitusid 2004. aastal, said kokku toetust 41 miljardit eurot, millega rahastati peamiselt struktuuriprojekte, et aidata uustulnukatel täita liikmeks oleku eelduseks olevad tingimused.

III. Kui suureks võib Euroopa Liit kasvada?

a. Geograafilised piirid

Euroopa Liidu põhiseaduse lepingu ratifitseerimist käsitlevatel debattidel, mis toimusid enamikus liikmesriikidest, selgus, et paljudel eurooplastel on kahtlusi Euroopa Liidu lõplikes piirides ja isegi tema identiteedis. Neile küsimustele ei ole lihtsaid vastuseid, eriti seetõttu, et iga riik näeb oma geopoliitilisi või majandushuve erinevalt. Balti riigid ja Poola pooldavad Ukraina liikmeks saamist.

Aadria mere pärl – Dubrovnik Horvaatias.

© Inger Hagstrom/Van Parys Media

Türgi võimalik liitumine tõstatab küsimuse mõne Kaukaasia riigi, näiteks Gruusia ja Armeenia staatuse kohta.

Hoolimata sellest, et Island, Norra, Šveits ja Liechtenstein vastavad liikmelisuse tingimustele, ei ole neist saanud Euroopa Liidu liikmeid, sest nende riikide avalikkus on liitumise vastu.

Ikka veel on probleemiks poliitiline olukord Valgevenes ja Moldova strateegiline seisund. On selge, et Venemaa liitumine viiks Euroopa Liidu nii poliitilises kui ka geograafilises mõttes tasakaalust välja ja see oleks vastuvõetamatu.

b. Halduspiirangud

Lisaks sellele sätestavad 2003. aasta Nice'i lepingus määratletud praegu kehtivad liikmelisuse eeskirjad liidu institutsioonilise raamistiku maksimaalselt 27 liikme puhul. Selle arvu ületamiseks on tarvis sõlmida uus valitsustevaheline kokkulepe, mis reguleerib liikmesriikidevahelisi suhteid institutsioonides.

Üle 30 liikmega liidul on raske toimida kooskõlas asutamislepingute aluspõhimõtetega (vt 4. peatükki „Kuidas Euroopa Liit toimib?“). Selleks, et Euroopa Liit säilitaks tegutsemisvõime, tuleks põhjalikult läbi vaadata otsuste tegemise menetlused.

Peale selle on probleemiks ka ametlike keelte kasutamine. Pärast Bulgaaria ja Rumeenia liitumist tõusis ametlike keelte arv 23ni. Tavakodanik ei tohi tunda, et laienemise tõttu lahustub tema rahvuslik või piirkondlik identiteet ühtses Euroopa Liidus.

IV. Kandidaatriigid ja mittekandidaatriigid

Euroopa Liit kasutab naaberriikidega suhtlemisel kahte lähenemisviisi, olenevalt sellest, kas need riigid kuuluvad võimalike kandidaatide hulka või mitte.

- **Stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu** sõlmimine annab riigile võimaluse saada läbirääkimiste lõppedes Euroopa Liidu kandidaatriigiks. Esimesed sellised lepingud sõlmiti

Horvaatia ja endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga. Seejärel sõlmiti leping Albaaniaga. Võimalikud kandidaadid on ka Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro ja Serbia.

- **Naabruspoliitika** raames on Euroopa Liit sõlminud kaubandus- ja koostöölepingud Vahemere lõunaranniku ja Lõuna-Kaukaasia riikidega ning ka Ida-Euroopa riikidega, kelle tulevik Euroopa Liidu liikmena ei ole veel selge.

4. Kuidas Euroopa Liit toimib?

- *Liikmesriike esindav Euroopa Liidu (Ministrite) Nõukogu on Euroopa Liidu peamine otsuseid tegev organ. Kui kohtutakse riigipeade ja valitsusjuhtide tasemel, nimetatakse seda Euroopa Ülemkoguks, kelle ülesanne on vastu võtta peamisi poliitilisi küsimusi käsitlevaid otsuseid.*
- *Rahvast esindav Euroopa Parlament jagab Euroopa Liidu Nõukoguga seadusandlikku võimu ja nad vastutavad ühiselt Euroopa Liidu eelarve eest.*
- *Euroopa Liidu ühishuve esindav Euroopa Komisjon on peamine täidesaatev organ. Komisjon teeb õigusaktide ettepanekuid ja tagab Euroopa Liidu poliitika nõuetekohase elluviimise.*

I. Otsustajate kolmnurk

Euroopa Liit on enam kui riikide konföderatsioon, kuid ta ei ole ka föderaalriik. Tegelikult on ta uut tüüpi struktuur, mis ei kuulu ühessegi traditsioonilisse õiguskategooriasse. Tema poliitiline süsteem on ajalooliselt ainulaadne ja see on enam kui 50 aasta jooksul pidevalt edasi arenenud.

Aluslepingud (esmased õigusaktid) on aluseks suurele kogumile teistele õigusaktidele, mis mõjutavad otseselt Euroopa Liidu kodanike igapäevaelu. Teistest õigusaktide

hulka kuuluvad põhiliselt ELi institutsioonide määrused, direktiivid ja soovitused.

Need seadused koos Euroopa Liidu üldise poliitikaga on kolme põhiinstitutsiooni – Euroopa Liidu Nõukogu (esindab liikmesriike), Euroopa Parlamendi (esindab kodanikke) ja Euroopa Komisjoni (liikmesriikide valitsuste esindajatest moodustatud sõltumatu organ, kes seisab Euroopa ühishuvide eest) – otsuste tulemus.

a. Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Ülemkogu

Euroopa Liidu Nõukogu (mida on nimetatud ka ministrite nõukoguks) on liidu põhiline otsusetegija. Iga liikmesriik on kuus kuud järjestikku nõukogu eesistuja. Igal nõukogu istungil osaleb üks minister igast liikmesriigist. See, milline minister osaleb, oleneb istungi päevakorras olevast valdkonnast: välispoliitika, põllumajandus, tööstus, transport, keskkond jne.

Nõukogul on seadusandlik võim, mida ta jagab Euroopa Parlamendiga vastavalt kaasotsustamismenetlusele. Lisaks vastutavad nõukogu ja parlament võrdsest Euroopa Liidu eelarve vastuvõtmise eest. Nõukogu sõlmib ka rahvusvahelised lepingud, mille üle komisjon on läbirääkimisi pidanud.

© EC

Euroopa Parlament: tema hääl on Sinu hääl.

Häälte jagunemine nõukogus

Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendkuningriik	29
Hispaania ja Poola	27
Rumeenia	14
Madalmaad	13
Belgia, Kreeka, Portugal, Tšehhi Vabariik ja Ungari	12
Austria, Bulgaaria ja Rootsi	10
Iirimaa, Leedu, Slovakkia, Soome ja Taani	7
Eesti, Küpros, Läti, Luksemburg ja Sloveenia	4
Malta	3

Kokku: 345

Kvalifitseeritud häälteenamuseks on vaja vähemalt 255 häält 345st (73,9%). Lisaks sellele:

- peab enamik liikmesriike (mõnel juhul kaks kolmandikku) olema otsuse poolt ja
- iga liikmesriik võib nõuda kinnitust, et poolthäälte arv esindab vähemalt 62% Euroopa Liidu rahvastikust

Aluslepingute kohaselt peab nõukogu langevama otsused liithäälteenamuse või kvalifitseeritud häälteenamusega või ühehäälselt, olenevalt valdkonnast, mida otsus käsitleb.

Olulistest küsimustes, nagu lepingute muutmine, ühistegevuse alustamine uues poliitikaldkonnas või uue riigi ühinemine liiduga, peab nõukogu otsustama ühehäälselt.

Enamiku küsimuste puhul on nõutav kvalifitseeritud häälteenamus, teisisõnu, otsuse langetamiseks on nõutav teatav miinimumarv poolthääli. Iga riigi häältearv vastab üldjoontes tema elanikkonna suurusele.

Euroopa Ülemkogu tuleb üldjuhul kokku neli korda aastas. Seda juhib parasjagu Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja ametis oleva riigi president või peaminister. Euroopa Komisjoni president on Euroopa Ülemkogu täisliige.

Maastrichti lepingu kohaselt sai ülemkogust ametlikult Euroopa Liidu tähtsamate poliitiliste algatuste elluviija, ta sai ka otsustusõiguse nende keerukate küsimuste üle, milles ministrid (Euroopa Liidu Nõukogu) ei suuda kokkulepele jõuda.

Ülemkogul arutatakse ka olulisi rahvusvahelisi küsimusi. Ühist välis- ja julgeolekupoliitikat arendades püütakse rahvusvahelistes küsimustes kõnelda ühel häälel.

b. Euroopa Parlament

Euroopa Parlament on valitav kogu, mis esindab Euroopa Liidu kodanikke. Parlament teostab järelevalvet ELi tegevuse üle ja osaleb seadusandlikus menetluses. Alates 1979. aastast valitakse Euroopa Parlamendi liikmed otsestelt ja üldistel valimistel viieks aastaks.

Parlamendi plenaaristung toimub harilikult Strasbourgis ning lisaistungid Brüsselis. Parlamendil on 20 komiteed, mis valmistavad ette plenaaristungeid, ning mitu fraktsiooni, mis kogunevad harilikult Brüsselis. Parlamendi peasekretariaat asub Luxembourgis ja Brüsselis.

Parlament osaleb Euroopa Liidu seadusandlikus tegevuses kolmel tasandil:

- **Koostöömenetlus** võeti kasutusele ühtse Euroopa aktiga 1986. aastal. Selle menetluse puhul esitab parlament oma arvamuse Euroopa Komisjoni poolt ette valmistatud direktiivide ja määruste eelnõude kohta, misjärel

Euroopa Parlamendi liikmete arv riigiti aastatel 2007–2009

Austria	18
Belgia	24
Bulgaaria	18
Eesti	6
Hispaania	54
Iirimaa	13
Itaalia	78
Kreeka	24
Küpros	6
Leedu	13
Luksemburg	6
Läti	9
Madalmaad	27
Malta	5
Poola	54
Portugal	24
Prantsusmaa	78
Rootsi	19
Rumeenia	35
Saksamaa	99
Slovakkia	14
Sloveenia	7
Soome	14
Taani	14
Tšehhi Vabariik	24
Ungari	24
Ühendkuningriik	78
Kokku	785

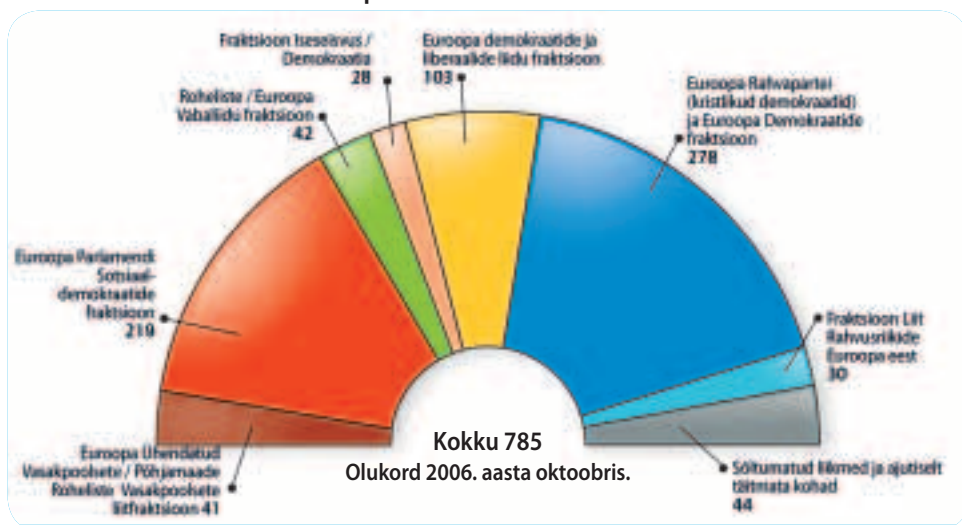
võib komisjon neid parlamendi ettepanekuid arvestades muuta.

- **Nõusolekumenetlus** kehtib aastast 1987. Selle menetluse puhul on vajalik, et parlament annab nõusoleku Euroopa Komisjoni poolt läbi räägitud rahvusvaheliste lepingute sõlmimisele, samuti Euroopa Liidu laiendamise ettepanekule.

- **Kaasotsustusmenetlus** võeti kasutusele Maastrichti lepinguga 1992. aastal. See annab Euroopa Parlamendile nõukoguga võrdsed seadusandlikud õigused mitmes olulises valdkonnas, nagu töajõu vaba liikumine, siseturg, haridus, teadusuuringud, keskkond, üleeuroopalised võrgud, tervishoid, kultuur ja tarbijakaitse. Parlamendil on õigus nendes valdkondades tehtavad seadusemuudatused tagasi lükata, kui saadikute absoluutne enamus hääletab nõukogu ühise seisukoha vastu. Sel juhul võib asi asutamislepingu kohaselt liikuda edasi lepituskomiteesse.

Parlament ja nõukogu on võrdselt vastutavad ka Euroopa Liidu eelarve vastuvõtmise eest. Parlament võib pakutud eelarve tagasi lükata, mida ta on ka mitu korda teinud. Sel juhul tuleb kogu eelarvemenetlust uuesti alustada. Euroopa Komisjon esitab eelarveprojekti, mida seejärel arutavad Euroopa Parlament ja nõukogu. Parlament on täiel määral kasutanud oma eelarve menetluse õigust liidu poliitika mõjutamiseks.

Euroopa Parlamendi fraktsioonid

Olgu märgitud, et parlamendi ülesanne on teostada demokraatlikku järelevalvet Euroopa Liidu üle. Tal on õigus Euroopa Komisjon umbusaldusavaldusega ametist vabastada. Selleks on vaja kahte kolmandikku häältest. Parlament jälgib ELi tegevuspõhimõtete igapäevast elluviimist, esitades suulisi või kirjalikke küsimusi Euroopa Komisjonile ja nõukogule. Ametisolev Euroopa Ülemkogu eesistuja annab parlamendile aru olulisematest nõukogu langetatud otsustest.

c. Euroopa Komisjon

Komisjon on institutsioonilise kolmnurga kolmas osa. Komisjon juhib Euroopa Liitu. Komisjoni liikmed määratakse liikmesriikide kokkuleppel ja parlamendi heakskiidul ametisse viieks aastaks. Komisjon on vastutav parlamendi ees ning parlamendi umbusaldusavalduse korral peab terve komisjon tagasi astuma.

Alates 2004. aastast kuulub komisjoni üks volinik igast liikmesriigist.

Komisjon on oma tegevuses üsnagi sõltumatu. Tema ülesanne on seista Euroopa Liidu ühishuvide eest ja ta ei tohi kuuletuda ühegi liikmesriigi valitsusele. Olles n-õ lepingute valvur, peab ta hoolitsema nõukogu ja parlamendi määruste ja direktiivide elluviimise eest liikmesriikides. Vastasel juhul võib komisjon, selleks et kohustada rikkujat järgima ühenduse õigustikku, esitada kaebuse Euroopa Kohtule.

Euroopa Liidu täidesaatva asutusena viib komisjon ellu nõukogu otsuseid, näiteks ühise põllumajanduspoliitika valdkonnas. Komisjon on suuresti vastutav Euroopa Liidu ühise poliitika, näiteks teadusuuringute, arenguabi, regionaalpoliitika jne eest. Ta haldab ka nende valdkondade eelarvet.

Komisjoni teenistuses on 36 peadirektoraadi ja talituse ametnikud, kes asuvad põhiliselt Brüsselis ja Luxembourgis.

II. Muud institutsioonid ja organid

a. Euroopa Kohus

Luxembourgis asuv Euroopa Kohus koosneb ühest kohtunikust igast liikmesriigist, keda abistab kaheksa kohtujuristi. Nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste kokkuleppel kuueks aastaks, seda aega võib ühe korra pikendada. Neile on tagatud sõltumatus. Kohtu ülesandeks on tagada ühenduse õigustiku järgimine, aluslepingute õige tõlgendamine ja neist kinnipidamine.

b. Kontrollikoda

Luxembourgis asuv Kontrollikoda asutati 1975. aastal. Sinna kuulub üks liige igast Euroopa Liidu riigist, kes on liikmesriikide kokkuleppe alusel ja Euroopa Parlamendiga konsulteerides nimetatud ametisse kuueks aastaks. Kontrollikoda jälgib, et Euroopa Liidu kõik tulud on laekunud, kulutused tehtud seaduslikult ja sihipäraselt ning Euroopa Liidu eelarvet hallatakse nõuetekohaselt.

c. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EESC)

Langetades otsuseid terves reas valdkondades, konsulteerivad nõukogu ja komisjon Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega. Komitee liikmed esindavad erinevaid majandus- ja sotsiaalseid huvigruppe, mis üheskoos moodustavad korrastatud kodanikuühiskonna, ning nõukogu määrab nad ametisse neljaks aastaks.

Euroopa Kohus tagab Euroopa Liidu seaduste järgmise – näiteks on kohus teinud otsuseid, mis tagavad emade õiglase kohtlemise pärast nende tööle naasmist.

d. Regioonide Komitee (CoR)

Euroopa Liidu lepinguga loodud Regioonide Komitee koosneb liikmesriikide nimetatud piirkondliku ja kohaliku omavalitsuse esindajatest, kelle nõukogu kinnitab ametisse neljaks aastaks. Vastavalt lepingule peavad nõukogu ja komisjon komiteega konsulteerima regioonide jaoks olulistes küsimustes, samuti võib komitee esitada arvamusi omal algatusel.

e. Euroopa Investeerimispank (EIB)

Luxembourgis asuv Euroopa Investeerimispank annab laene ja tagatise, et aidata liidu vähem arenenud piirkondi ning suurendada väikeettevõtete konkurentsivõimet.

f. Euroopa Keskpang (ECB)

Frankfurdis asuv Euroopa Keskpang vastutab euro ja Euroopa Liidu rahapoliitika eest (vt 7. peatükki „Majandus- ja rahaliit (EMU) ning euro“).

5. Millega Euroopa Liit tegeleb?

- **Euroopa Liit tegutseb paljudes poliitikavaldkondades: majanduse, sotsiaal-, regulatiivses ja rahanduse valdkonnas, kus tema tegevus toob kasu liikmesriikidele. Kõnealused poliitikavaldkonnad on järgmised:**
  - **solidaarsuspoliitika (nimetatakse ka ühtekuuluvuspoliitikaks) piirkondlikes, põllumajanduse ja sotsiaalküsimustes;**
  - **uuenduspoliitika, mis on seotud nüüdisaegsete tehnoloogiate kasutuselevõtuga näiteks keskkonnakaitses, uurimis- ja arendustegevuses ning energiasektoris.**
- **Euroopa Liit rahastab nimetatud poliitikavaldkondi enam kui 120 miljardi euro suurusest aastaelarvest, mis saadakse suurel määral liikmesriikide sissetulekust. Eelarve esindab väikest osa Euroopa Liidu ühisest rikkusest (maksimaalselt 1,24% kõikide liikmesriikide rahvamajanduse kogutulust).**

I. Solidaarsuspoliitika

Solidaarsuspoliitika peamine eesmärk on toetada ühtse turu väljakujundamist (vt 6. peatükki „Ühtne turg“) ja kaotada ebavõrdsus struktuurimeetmete abil, millega abistatakse mahajäänud piirkondi või raskustesse sattunud tööstussektoreid. Euroopa Liidu liikmesriikide ja piirkondade vahelise solidaarsuse vajadus suurenes eriti pärast seda, kui liitus 12 uut riiki, kelle sissetulekud on ELi keskmisest tunduvalt väiksemad. Euroopa Liit peab kaasa aitama ka kiiresti kasvava rahvusvahelise konkurentsi tõttu kannatanud majandussektorite ümberkorraldamisele.

a. Piirkondlik abi

Euroopa Liidu regionaalpoliitika väljendub rahaliste vahendite suunamises rikkadelt riikidelt vaestele. Rahasummad on mõeldud mahajäänud piirkondade arendamiseks, vanade tööstuslinnakute ümberkujundamiseks, noortele ja pikaajaliselt töötutele töö leidmise hõlbustamiseks, põllumajanduse ajakohastamiseks ja vähem soodsate tingimustega maapiirkondade abistamiseks.

Aastateks 2007–2013 eelarves eri piirkondadele ette nähtud rahasummasid makstakse kolmel peamisel eesmärgil.

- **Lähenedamine.** Eesmärk on suurendada mahajäänud riikide ja piirkondade majan-

duskasvu ning tööhõivet, et nad suudaksid kiiremini jõuda Euroopa Liidu keskmisele tasemele. Investeeritakse füüsilisse ja inimkapitali, uuendustegevusse, teadmispõhisesse ühiskonda, muutustega kohanemisse, keskkonna- ning haldussuutlikkuse suurendamiseks.

- **Piirkondlik konkurentsivõime ja tööhõive.** Eesmärk on suurendada nende piirkondade konkurentsivõimet, tööhõivet ja atraktiivsust, mis ei ole kõige mahajäänud. Seetõttu tuleb prognoosida majanduslikke ja sotsiaalseid muutusi ning toetada uuendustegevust, ettevõtlust, keskkonnakaitsset ning tööturgude kättesaadavuse ja kohanemisvõime ning sotsiaalse kaasamise arengut.

- **Euroopa territoriaalne koostöö.** Eesmärk on suurendada rahvusvahelist ning riikide ja piirkondade vahelist koostööd. Toetatakse ühiseid lahendusi naaberriikide ühistele probleemidele, näiteks linnade, maapiirkondade ja rannikualade arendamine, majandussuhete loomine ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEd) võrgustike rajamine.

Kõnealuste eesmärkide saavutamist rahastatakse Euroopa Liidu fondidest, mis täiendavad või ergutavad erasektori ning riigi ja kohaliku omavalitsuse investeeringuid. Need fondid on tõukefondid ja Ühtekuuluvusfond.

- **Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF)** on esimene tõukefond; fond toetab rahaliselt majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamist, vähendades piirkondadevahelisi erinevusi ning toetades piirkondade struktuurilist arengut ja kohanemist, sealhulgas hääbuvate tööstuspiirkondade ümberkorraldamist.
- **Euroopa Sotsiaalfond (ESF)** on teine tõukefond, millest rahastatakse kutseharidust ja töökohtade loomise algatusi.
- Peale tõukefondide eksisteerib ka **Ühtekuuluvusfond**, mille rahalisi vahendeid kasutatakse transpordi infrastruktuuri ja keskkonnaprojektide rahastamiseks neis liikmesriikides, kus SKT on alla 90% Euroopa Liidu keskmisest.

b. Ühine põllumajanduspoliitika (CAP)

1957. aastal Rooma lepingus sätestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid on suures osas saavutatud: põllumeestele on tagatud rahuldav elatustase, turud on stabiliseerunud, toodang jõuab tarbijani mõistliku hinnaga, ajakohastatud on põllumajanduse infrastruktuuri. Ka teisi aja jooksul kehtestatud põhimõtteid on edukalt järgitud. Tagatud on varustuskindlus, põllumajandustoodete hinnad püsivad stabiilsena ja on kaitstud maailmaturu kõikumiste eest. Ühise põllumajanduspoliitika eelarvet nimetatakse **Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondiks (EAGGF)**.

Kuid ühisest põllumajanduspoliitikast on saanud omaenda edu ohver. Tootmine kasvab kiiremini kui tarbimine ning pani raske koorma ELi eelarvele. Olukorra muutmiseks tuli põllumajanduspoliitika eesmärgid uuesti määratleda. Reform on hakanud vilja kandma. Tootmist on kärbitud. Talupidajaid julgustatakse kasutama säästvaid tootmisviise, mis ei saasta keskkonda, hoiavad loodust ning aitavad parandada toidu kvaliteeti ja suurendada ohutust.

Talupidajate ülesanne on nüüd alal hoida teatavas mahus tootmist kõigis piirkondades ja säilitada Euroopa maastikuline mitmekesi-

© Chris Windsor/PhotoDisc Red/Getty Images

Toit, mida sa sööd: kvaliteet on sama tähtis kui kvantiteet.

sus. See mitmekesisus ning maaelust lugupidamine – inimese ja maa harmooniline seos – on oluline osa Euroopa identiteedist.

Euroopa Liit soovib, et Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO) pööraks rohkem tähelepanu toidu kvaliteedile, ettevaatusabinõudele ja loomade heaolule. Euroopa Liit on alustanud ka kalanduspoliitika reformimist. Reformi eesmärk on vähendada kalalaevastikku, säilitada kalavarud ning anda rahalist abi kalapüügiga tegelevatele inimestele muudel elualadel tegutsemise alustamiseks.

c. Sotsiaalne mõõde

Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika eesmärk on tasandada kõige silmatorkavamalt ebavõrdsust Euroopa ühiskonnas. 1961. aastal loodi Euroopa Sotsiaalfond (ESF), et toetada uute töökohtade loomist ning aidata töötajaid ühest valdkonnast ja/või piirkonnast teise liikumisel.

Rahaline abi ei ole ainus vahend, mille varal Euroopa Liit püüab muuta Euroopa sotsiaalsel olukorda. Abi üksi ei suuda lahendada kõiki majanduslikust allakäigust või piirkonna mahajäämusest tekkinud probleeme. Majanduskasv peaks eelkõige kaasa tooma

sotsiaalse arengu. Seda peavad toetama ka seadused, mis tagavad minimaalsed kodanike põhiõigused. Mõned neist on sätestatud aluslepingutes, näiteks meeste ja naiste õigus saada võrdse töö eest võrdset tasu. Teised sisalduvad töökaitsealastes direktiivides (töötervishoid ja tööohutus) ning olulistes ohutusstandardites.

1991. aastal võeti Maastrichti Euroopa Ülemkogul vastu ühenduse töötajate **sotsiaalsete põhiõiguste harta**, sätestades kõigi Euroopa Liidu töötajate õigused: vaba liikumine, õiglane töötasu, paremad töötingimused, sotsiaalkaitse, ühinemisõigus ja ühislääbirääkimiste pidamise õigus, õigus kutseõppele, naiste ja meeste võrdne kohtlemine, töötaja teavitamis-, osalemis- ja ärakuulamisõigus, tervis ja ohutus tööl ning laste, eakate ja puuetega inimeste kaitse. 1997. aasta juunis Amsterdamis toimunud ülemkogul sai harast Euroopa Liidu lepingu lahutamatu osa, mis kehtib kõigis liikmesriikides.

II. Uuenduspoliitika

Euroopa Liidu tegevus mõjutab tema kodanike igapäevaelu, sest selle eesmärk on lahendada ühiskonna ees seisvad probleemid: keskkonnakaitse, tervishoid, tehnoloogia uuendamine, energiaküsimused jne.

a. Keskkond ja säästev areng

Euroopa Liidu keskkonnakaitsealase tegevuse nurgakiviks on tegevuskava „Keskkond 2010: meie tulevik, meie valik“. Tegevuskava hõlmab ajavahemikku 2001. aastast 2010. aastani ja selle eesmärgid on järgmised:

- leevendada ja aeglustada kliimamuutusi ning globaalset soojenemist;
- kaitsta looduslikke elupaiku ning looma- ja taimeliike looduses;

- lahendada keskkonna ja rahvatervisega seotud probleeme;

- säilitada loodusvarasid ja käidelda jäätmeid tõhusalt.

Kõnealuse programmiga ja sellele eelnenud viie programmiga hõlmatud aja jooksul ning enam kui 30 aastat kestnud normide kehtestamise ajal on Euroopa Liit loonud tervikliku keskkonnakaitseüsteemi.

Probleemid on olnud väga erinevad: müra, jäätmed, looduslike elupaikade kaitse, heitgaasid, kemikaalid, tööstusõnnetused, vee puhtus ning hädaolukordades, näiteks naftalekke või metsatulekahjude korral, tegutseva Euroopa teabe- ning abivõrgustiku loomine.

Hiljuti uuriti aastateks 2004–2010 koostatud keskkonna ja tervishoiu tegevuskava raames saaste mõju tervisele. Kõnealune kava seob omavahel tervishoiu- ja keskkonnapoliitika ning teadusuuringud.

Euroopa õigusaktid tagavad samal tasemel kaitse kogu Euroopa Liidus, kuid on piisavalt paindlikud, et võtta arvesse kohalikku olukorda. Õigusakte ajakohastatakse pidevalt. Näiteks on otsustatud uuesti läbi vaadata kemikaale käsitlevad õigusaktid ning asendada varasemad eraldiseisvad eeskirjad ühtse kemikaalide registreerimise, hindamise ja neile lubade andmise süsteemiga (REACH).

Kõnealune süsteem põhineb kesksel andmebaasil, mida haldab Helsingis asuv Euroopa Kemikaaliamet. Süsteemi eesmärk on vältida õhu, vee, mulla või ehitiste saastamist, kaitsta bioloogilist mitmekesisust ning parandada Euroopa Liidu kodanike tervist ja ohutust, säilitades samal ajal Euroopa tööstuse konkurentsivõime.

b. Tehnoloogia uuendamine

Euroopa Liidu asutajatel oli õigus, öeldes, et Euroopa tulevane õitseng sõltub tema suut-

liikusest jääda tehnoloogia alal maailmas juhtivale kohale. Nad nägid eeliseid, mida annab ühine teadustöö. Nõnda loodi 1958. aastal koos Euroopa Majandusühendusega ka **Euratom** – Euroopa Aatomienergiaühendus. Selle eesmärk oli võimaldada liikmes-

© Andersen Ross/Digital Vision/Getty Images

Teadusuuringud ergutavad majanduskasvu.

riikidel kasutada üheskoos tuumaenergiat rahumeelsetel eesmärkidel. Loodi Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC), mis koosneb seitsmest uurimisinstituudist asukohaga Ispras (Itaalia), Karlsruhe (Saksamaa), Pettenis (Madalmaad) ja Geelis (Belgia).

Teaduse ja tehnoloogia arengu kiirenedes pidid ka Euroopa teadusuuringud muutuma mitmekesisemaks, ühendades eri valdkondades tegutsevaid teadlasi ja uurijaid. Euroopa Liit pidi leidma uued viisid nende töö rahastamiseks ja uued tööstuslikud rakendused nende avastustele.

Ühine teadustöö liidu tasandil täiendab rahvuslikke teadusprogramme. Keskendutakse projektidele, mida viivad üheskoos läbi mitme liikmesriigi teadusasutused. Toetust saavad fundamentaaluuringud, näiteks juhitava termotuumasünteesi alal (21. sajandil praktiliselt ammendamatu energiaallikas). Edenda-

takse ka teadusuuringuid ja tehnika arengut mitmes olulise tähtsusega tööstusharus, näiteks elektroonika- ja arvutitööstuses, millel on tugev Euroopa-väline konkurents.

Euroopa Liidu teadusuuringuid rahastatakse peamiselt mitmesuguste raamprogrammide kaudu. **Teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmes raamprogramm** hõlmab ajavahemikku 2007–2013. Suurem osa üle 50 miljardi euro suurusest eelarvest suunatakse uuringutele tervishoiu, toidu ja põllumajanduse, info- ja sidetehnoloogia, nanoteaduste, energia, keskkonna, transpordi, julgeoleku ja kosmose ning sotsiaalteaduste valdkondades. Lisaprogrammid toetavad ideesid, inimesi ja oskusi, rahastades piiriteaduste uuringuid, teadlasi ja nende karjäärivõimalusi ning rahvusvahelist koostööd.

c. Energia

80% Euroopa Liidus tarbitavast energiast toodetakse fossiilkütustest: naftast, maagaasist ja söest. Suur ja üha suurenev osa fossiilkütustest imporditakse liitu väljastpoolt. Praegu imporditakse 50% maagaasist ja naftast, kuid see sõltuvus võib 2030. aastaks kasvada 70%ni. Seetõttu muutub Euroopa Liit haavatavamaks ning rahvusvahelistest kriisidest tulenevad tarnete vähenemised ja hinnatõusud mõjutavad teda rohkem. Fossiilkütuste tarbimise vähendamise teine põhjus on vajadus peatada globaalse soojenemise protsess.

Tulevikus tuleb astuda mitmeid samme olukorra parandamiseks, näiteks energia säästmine seda arukamalt kasutades, alternatiivsete energiaallikate kasutuselevõtmine (eriti Euroopas leiduvate taastuvate energiaallikate kasutamine) ja tihedam rahvusvaheline koostöö. Energia tarbimine võib 2020. aastaks väheneda viiendiku võrra, kui tarbijad muudavad oma käitumist ja kui kasutatakse täielikult ära energiakasutuse tõhusust suurendavate tehnoloogiate võimalusi.

Planeedi looduslike energiaallikate kasutamine on üks kliimamuutusega toimetuleku võimalusi.

III. Euroopa eest tasumine: Euroopa Liidu eelarve

Oma poliitika rahastamiseks on Euroopa Liidul üle 120 miljardi euro suurune aastaelarve. Eelarvet rahastatakse ELi omavahenditest, mis ei tohi ületada 1,24% kõikide liikmesriikide rahvamajanduse kogutulust.

ELi omavahendid saadakse peamiselt järgmistest allikatest:

- väljastpoolt ELi imporditud toodete tollimaksud, sealhulgas põllumajandusmaksud;
- teatav protsent ELis kaupadele ja teenustele kehtestatud käibemaksust;
- liikmesriikide sissemaksed vastavalt nende jõukusele.

Iga aastaelarve on osa seitsmeaastasest tsüklist, mida nimetatakse finantsperspektiiviks. Finantsperspektiivi koostab Euroopa Komisjon ja liikmesriigid peavad selle ühehäälselt heaks kiitma, samuti räägitakse see läbi ja kooskõlastatakse Euroopa Parlamendiga. Vastavalt 2007.–2013. aastaks seatud finantsperspektiivile on kõnealuse perioodi kogueelarve 864,4 miljardit eurot.

6. Ühtne turg

- *Üks Euroopa Liidu suuremaid saavutusi on ühtne turg. Järk-järgult on kõrvaldatud liikmesriikidevahelise kaubanduse ja vaba konkurentsi piirangud ning selle tulemusel on tõusnud elatustase.*
- *Ühtsest turust ei ole veel kujunenud ühtset majanduspiirkonda. Mõnda majandussektorit (avalikud teenused) reguleerivad veel siseriiklikud seadused.*
- *ELi liikmesriikide pädevuses on veel maksundus ja sotsiaalne heaolu.*
- *Ühtset turgu toetavad mitmed ELis aastate jooksul välja töötatud poliitilised meetmed. Nendega tagatakse, et turu liberaliseerimisest saavad kasu võimalikult paljud ettevõtted ja tarbijad.*

I. 1993. aasta eesmärgi saavutamine

a. Ühisturu piirangud

1957. aasta (Euroopa Majandusühenduse) asutamisleping võimaldas kaotada ühenduses tollitõkked ja kehtestada ühtsed tollitariifid väljastpoolt EÜD pärit kaupadele. See eesmärk saavutati 1. juuliks 1968.

Tollimaksud on siiski ainult üks rahvusvahelise kaubanduse kaitsetõkkeid. 1970ndatel aastatel takistasid ühisturu täielikku toimimist muud kaubandustõkked. Inimeste, kaupade ja kapitali vaba liikumist takistasid tehnilised normid, tervishoiu- ja ohutusnõuded, teatavatel kutsealadel töötamise õigust reguleerivad siseriiklikud õigusaktid ja valuutakontroll.

b. 1993. aasta eesmärk

1985. aasta juunis avaldas komisjon tolle-aegse presidendi Jacques Delors'i juhtimisel valge raamatu, mille eesmärk oli kaotada seitsme aasta jooksul kõik ühendusesisest liikumist takistavad füüsilised, tehnilised ja maksudega seotud tõkked. Sellega sooviti ergutada tööstuse ja kaubanduse laienemist suurele ühtsele alale, mis on võrreldav Ameerika turuga.

Ühtne turg loodi 1987. aasta juulis jõustunud ühtse Euroopa aktiga. Akti sätted hõlmavad järgmist:

- ühenduse volituste laiendamine teatud poliitikavaldkondades (sotsiaalpoliitika, teadusuuringud, keskkond);
- ühtse turu järkjärguline loomine kuni 1992. aastani sadade direktiivide ja määruste vastuvõtmist hõlmava ulatusliku seadusandliku programmi abil;
- Euroopa Liidu Nõukogus häälteenamise nõude sagedasem kasutamine.

II. Milline on ühtne turg praegu

a. Füüsilised tõkked

Kaupade ja inimeste kontroll Euroopa Liidu sisepiiridel on ära kaotatud. Vajaduse korral teeb politsei pistelist kontrolli kuritegevuse ja narkootikumide leviku vastu võitlemise raames.

Schengeni leping, mille esimene rühm ELi liikmesriike sõlmis 1985. aastal ning mis hiljem laienes ka teistele liikmesriikidele (ehkki Ühendkuningriik ja Iirimaa ei osale), regu-

leerib politseiorganitevahelist koostööd ja ühtset varjupaiga- ning sisserändepoliitikat, et oleks võimalik täielikult kaotada inimeste kontrollimine ELi sisepiiridel (vt 10. peatükki „Vabadus, turvalisus ja õigus“). Need riigid, kes on kõnealuse lepinguga ühinenud alates 2004. aastast, viivad järk-järgult oma eeskirjad kooskõlla Schengeni eeskirjadega.

b. Tehnilised tõkked

ELi liikmesriigid rakendavad enamiku toodete suhtes siseriiklike eeskirjade vastastikuse tunnustamise põhimõtet. Igat ühes liikmesriigis seaduslikult toodetud ja müüdüd toodet peab saama viia teiste liikmesriikide turule.

Vastastikune tunnustamine või teatavate kutsealade (õigus, meditsiin, turism, pangandus, kindlustus jne) kättesaadavust või neil töötamist käsitlevate siseriiklike eeskirjade kooskõlastamine on võimaldanud liberaliseerida teenuste sektori. Sellest hoolimata ei saa inimesed veel täiesti vabalt liikuda. Siiani leidub tõkkeid, mis takistavad inimeste liikumist ühest ELi liikmesriigist teise või mõnda liiki töö tegemist mõnes teises liikmesriigis.

On astutud vajalikke samme töötajate liikuvuse parandamiseks ja eelkõige selle tagamiseks, et ühes liikmesriigis omandatud haridust tõendavaid dokumente ja kvalifikatsiooni (torulukksepp, puusepp jne) tunnustatakse kõikides teistes liikmesriikides.

Siseriiklike teenusteturgude avamine on alandanud telefonikõnede hinda mürdosani sellest, mis need olid 10 aastat tagasi. Uue tehnoloogia toel kasutatakse telefonikõnede võtmiseks üha enam Internetti. Konkurentsi survele on Euroopas märkimisväärselt langedud odavate lennupiletite hinnad.

c. Maksutõkked

Maksutõkked on vähenenud tänu siseriiklike käibemaksumäärade osalisele ühtlustamisele. ELi liikmesriigid ja mõned teised riigid (sealhulgas Šveits) sõlmisid investeeringutelt teenitava tulu maksustamist käsitleva kokkuleppe, mis jõustus 2005. aasta juulis.

d. Riigihankelepingud

Pärast paljude sektorite, sealhulgas vee-, energeetika- ja sidesektori teenuseid, tarneid ja ehitustöid käsitlevate direktiivide vastuvõtmist on riigihankelepingud nüüd avatud pakkujatele kõikjal Euroopa Liidus, olenemata sellest, kas lepingu sõlmijaks on siseriiklik, piirkondlik või kohalik ametiasutus.

III. Käimasolev töö

a. Finantsteenused

Koostatud on ELi integreeritud finantsteenuste turu loomise 2005. aasta tegevuskava. Sellega vähendatakse ettevõtete ja tarbijate laenuvõtmiskulusid ning pakutakse hoius-tajatele suures valikus investeerimistooteid – säästukavasid ja pensioniskeeme –, mille pakkujat Euroopas võivad nad ise valida. Vähendatud on rahvusvaheliste maksete ülekandetasusid.

b. Vaba liikumise haldus- ja tehnilised tõkked

Sageli ei soovi ELi liikmesriigid aktsepteerida üksteise standardeid ja norme või tunnustada kvalifikatsioonide samaväärsust. Turu integreerumist ja tõhusat toimimist takistab ka riiklike maksusüsteemide killustatus.

c. Piraatlus ja võltsimine

ELi tooteid tuleb kaitsta piraatluse ja võltsimise eest. Euroopa Komisjoni hinnangul lähevad kõnealused kuriteod igal aastal maksmata tuhandeid töökohti. Seetõttu tegelevad komisjon ja riikide valitsused autoriõiguse ja patendikaitse laiendamisega.

IV. Ühtse turu aluseks olev poliitika

a. Transport

EL on keskendunud peamiselt maismaaveoteenuste osutamise vabadusele, eriti vaba juurdepääsu tagamisele rahvusvahelisele transporditurule, ning mitteresiden-

dist veoettevõtete lubamisele liikmesriikide transporditurgudele. On tehtud otsuseid konkurentsitingimuste ühtlustamise kohta autotranspordisektoris, eriti seoses töötajate kvalifikatsiooni ja turulepääsuga, ettevõtete asutamise ja teenuste osutamise vabadusega ning sõiduaegade ja liiklusohutusega.

Ühtne õhustranspordipoliitika peab suutma vastu panna ülemaailmse konkurentsi mõjudele. Euroopa õhuruum liberaliseeritakse järk-järgult, mis annab suuremad võimalused jagada veomahte suuremate lennuettevõtjate vahel ning tagab vastastikuse juurdepääsu turgudele ja piletihindade määramise vabaduse. Sellega paralleelselt kehtestatakse kaitseklausleid, et võtta arvesse lennuettevõtjate avaliku teenuse osutamise kohustusi ja tsooneerimisnõudeid.

© Strauss/Curtis/Van Parys Media

Üha teravnev konkurents on alandanud lennupiletite hindu ja muutnud reisimise lihtsamaks.

Laevandust reguleerivad ELi konkurentsieeskirjad, olenemata asjaolust, kas sellega tegelevad Euroopa ettevõtted või kolmanda riigi lipu all sõitvad alused. Kõnealuste eeskirjade eesmärk on võidelda ebaõiglase hinnakujundustegevuse vastu (mugavuslipp) ja lahendada Euroopa laevaehitustööstuse probleemid.

b. Konkurents

ELi kindel konkurentsipoliitika sai alguse Rooma lepingust. See on oluliseks täienduseks Euroopa ühisturu vabakaubanduseeskirjadele. Konkurentsipoliitikat rakendab Euroopa Komisjon, kes koos Euroopa Kohtuga vastutab selle järgimise tagamise eest.

Konkurentsipoliitika eesmärk on tagada, et ettevõtetevahelised kokkulepped, riigiasutustelt saadud abi või ebaõiglane monopol ei moonutaks konkurentsi ühtsel turul.

Asjaomased ettevõtted või asutused peavad teatama Euroopa Komisjonile igast asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvast kokkuleppest. Komisjon võib määrata trahvi igale konkurentsieeskirju rikkunud või kokkuleppest teatamata jätnud ettevõttele.

Ebaseadusliku riigiabi andmise või sellisest abist teatamata jätmise korral võib komisjon nõuda, et abisaaja tagastaks abi. Komisjonile tuleb teatada igast ühinemis- või ülevõtmisjuhtumist, mille tulemusel võib ettevõtte saavutada mõnes sektoris turgu valitseva seisundi.

c. Tarbijapoliitika

ELi tarbijapoliitika võimaldab kodanikel kõhklematult teha sisseoste kõikides liikmesriikides. Kõikidele tarbijatele tagatakse samal tasemel kaitse. Tooted, mida nad ostavad, ja toit, mida nad söövad, on kontrollitud, et tagada nende võimalikult suur ohutus. ELi eesmärk on tagada, et kauplused ei petaks tarbijaid ning et nad ei langeks vale või eksitava reklaami ohvriks. Tarbijate õigused on kaitstud ja neil on õigus hüvitisele kõikjal Euroopa Liidus, olenemata sellest, kas nad ostavad kauba poest või posti, telefoni või Interneti teel.

7. Majandus- ja rahaliit (EMU) ning euro

- *Euro on Euroopa Liidu ühisraha. 1999. aastal võttis 12 liikmesriiki toleleagsest 15st euro kasutusele sularahata tehingutes ja 2002. aastal, kui käibele tulid euro pangatähed ja mündid, ka kõikide maksete tegemisel.*
- *Kolm riiki (Taani, Rootsi ja Ühendkuningriik) ei kuulunud kõnealusesse rahaliitu.*
- *Uued liikmesriigid valmistuvad europiirkonnaga liitumiseks, mis toimub niipea, kui nad on täitnud vajalikud tingimused.*
- *Euroopa Keskpanga kohustuseks oleva rahandusliku stabiilsuse tagamise kõrval peavad liikmesriigid saavutama suurema kasvu ja majandusliku lähenemise.*

I. Rahanduskoostöö ajalugu

a. Euroopa rahasüsteem (ERS)

1971. aastal otsustasid Ameerika Ühendriigid lõpetada dollari ja kulla ametliku hinna sidumise fikseeritud kursiga, mis oli pärast Teist maailmasõda taganud rahalise stabiilsuse maailmas. Sellega kaotati fikseeritud vahetuskursside süsteem. Selleks, et luua oma rahaliit, otsustasid ELi liikmesriigid kooskõlastatult sekkuda valuutaturgude toimimisse, et vältida Euroopa valuutate vahelisi üle 2,25% suuruseid kursikõikumisi.

Selle tulemusel loodi Euroopa rahasüsteem (ERS), mis hakkas toimima 1979. aasta märtsis. Rahasüsteemil oli kolm peamist tunnusojoont:

- võrdlusväeringuks oli eküü – kõikide liikmesriikide väeringutest moodustatud „valuutakorv“;
- vahetuskursi mehhanism: iga väeringu vahetuskurs oli seotud eküüga; väeringute omavaheline vahetuskurs võis kõikuda nullist kuni 2,25%ni;
- krediidimehhanism: iga liikmesriik kandis 20% oma väeringust ja kullareservist ühisfondi.

b. ERSist saab EMU

ERSi ajalugu on kirev. Pärast Saksamaa taasühinemist ja Euroopas väeringutele uuesti tekkinud surve tõttu lahkusid Itaalia liir ja Inglise nael 1992. aastal ERSist. 1993. aasta augustis otsustasid ERSi riigid ajutiselt tõsta lubatud kursikõikumise määra 15%ni. ELi väeringute vahetuskursside suure kõikumise ja väeringute konkureerimisest tuleneva devalveerimise vältimiseks otsustasid liikmesriikide valitsused luua rahaliidu ja võtta kasutusele ühisraha.

1989. aasta juunis Madridis toimunud Euroopa Ülemkogul võtsid liikmesriikide juhid vastu majandus- ja rahaliidu loomise kolmeetapilise kava. Sellest sai osa 1991. aasta detsembris Euroopa Ülemkogu poolt vastu võetud Maastrichti lepingust, millega loodi Euroopa Liit.

II. Majandus- ja rahaliit (EMU)

a. Kolm etappi

Esimene etapp, mis algas 1. juulil 1990. aastal, hõlmas:

- kapitali vaba liikumist Euroopa Liidus (valuutakontrolli kaotamine);
- Euroopa piirkondade vahelise ebavõrdsuse kõrvaldamiseks eraldatud rahasummade suurendamist (tõukefondid);

© Janez Stok/Corbis

Ljubljana kauplejad läksid Sloveenia talaarilt üle eurole 1. jaanuaril 2007. aastal.

- majanduslikku lähenemist liikmesriikide majanduspoliitika mitmepoolse järelevalve kaudu.

Teine etapp algas 1. jaanuaril 1994. aastal. Selles etapis nähti ette:

- Euroopa Rahainstituudi (EMI) loomine Frankfurtis; EMI koosseisu kuulusid ELi liikmesriikide keskpankade juhid;
- liikmesriikide keskpankade sõltumatuse tagamine;
- riikide eelarvepuudujäägi vähendamise eeskirjade kehtestamine.

Kolmandas etapis sündis euro. 1. jaanuaril 1999. aastal võttis 11 riiki kasutusele euro, millest sai Austria, Belgia, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Luksemburgi, Madalmaade, Prantsusmaa, Portugali, Saksamaa ja Soome ühisraha. (Kreeka ühines 1. jaanuaril 2001. aastal.) Sellest hetkest alates võttis Euroopa Keskpank üle EMI kohustused ja hakkas vastutama rahapoliitika eest, mida määratletakse ja rakendatakse eurodes.

1. jaanuaril 2002. aastal tulid nimetatud 12 riigis käibelev euro paberraha ja mündid. Riiklikud vääringid kõrvaldati käibelt kaks kuud hiljem. Sellest ajast alates on eurotsoonis riikides, kus elab enam kui kaks kolmandikku ELi elanikest, sularahatehingute ja pangaülekanete tegemisel ainsaks seaduslikuks maksevahendiks euro.

b. Lähenevuskriteeriumid

Kolmandasse etappi jõudmiseks peavad kõigil ELi liikmesriikidel olema täidetud viis lähenevuskriteeriumi:

- **hindade stabiilsus:** inflatsioonitase ei tohi ületada kolme kõige madalama inflatsiooniga liikmesriigi keskmist inflatsioonitaset rohkem kui 1,5% võrra;
- **intressimäärad:** pikaajalised intressimäärad ei tohi erineda kolme kõige madalama intressimääraga liikmesriigi intressimäärast rohkem kui 2% võrra;
- **eelarvepuudujääk:** liikmesriigi eelarvepuudujääk ei tohi ületada 3% SKTst;

- **riigivõlg:** ei tohi ületada 60% SKTst;
- **vahetuskursi stabiilsus:** kahe viimase aasta vahetuskursid peavad jääma lubatud kõikumise piiresse.

c. Stabiilsuse ja kasvupakt

1997. aasta juunis võttis Euroopa Ülemkogu vastu stabiilsuse ja kasvupakti. Sellega kohustuti tagama pidev eelarve stabiilsus ja nähti ette trahvi määramise võimalus igale eurosooni riigile, kelle eelarvepuudujääk ületas 3%. Hiljem leiti, et pakti nõuded on liiga ranged, ning pakti muudeti 2005. aasta märtsis.

d. Eurogrupp

Eurogrupp on eurosooni riikide rahandusministrite mitteametlik kohtumispaik. Kõnealuste kohtumiste eesmärk on tagada eri riikide majanduspoliitika parem kooskõlastatus, jälgida eurosooni riikide eelarve- ja rahanduspoliitikat ning esindada eurot rahvusvahelistel rahandusfoorumitel.

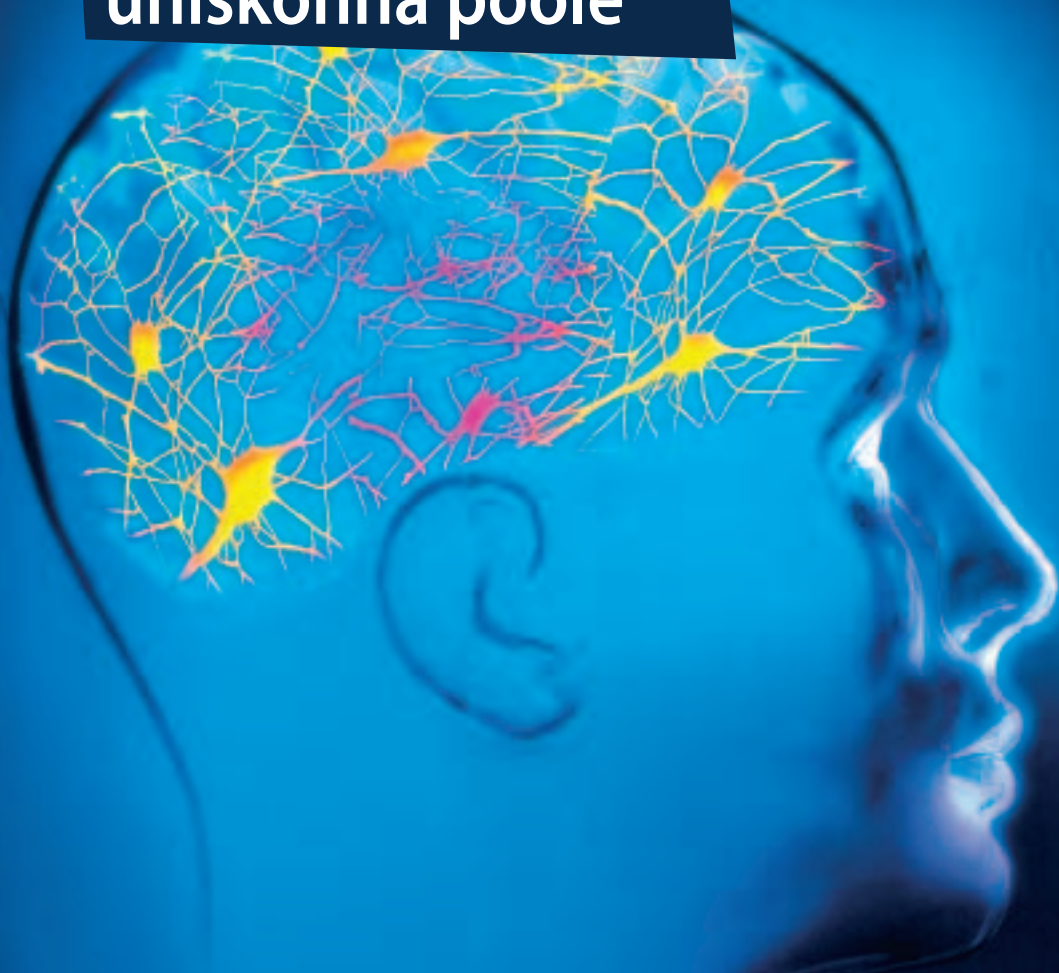
e. Uued liikmesriigid ja EMU

Kõik ELi uued liikmesriigid kavatsesid võtta euro kasutusele pärast vastavate tingimuste täitmist. 2004. aastal ELiga liitunud riikidest oli Sloveenia esimene, kes täitis kõik nõutud tingimused ja ühines eurosooniga 1. jaanuaril 2007. aastal.

Euro – üle 310 miljoni Euroopa Liidu elaniku ühisraha.

8. Teadmistepõhise ühiskonna poole

Prioriteediks majanduskasv ja tööhõive

- *Vastuseks globaliseerumisele kavatseb Euroopa Liit muuta Euroopa majanduse konkurentsivõimelisemaks (side-, teenuste- ja energeetikasektori liberaliseerimine).*
- *Euroopa Liit toetab liikmesriikide reformikavasid, lihtsustades „parimate tavade“ levitamist.*
- *Euroopa Liit soovib saavutada kooskõla majanduskasvu ja konkurentsivõime suurendamise vajaduse ning Euroopa arengumudelil kesksel kohal olevate sotsiaalse ühtekuuluvuse ja säästva arengu eesmärkide vahel.*
- *Eelarveperioodil 2007–2013 eraldatakse ELi tõukefondidest rohkem vahendeid koolitusele, uuendustegevusele ja teadusuuringutele.*

1990ndate aastate alguses toimus kaks suurt muutust, mis hakkasid mõjutama kogu maailma ja sealhulgas ka Euroopa majandust ja igapäevaelu. Üks oli majanduse globaliseerumine, sest riigid hakkasid majanduslikult üks-

teisest üha rohkem sõltuma. Teine oli tehnika revolutsioon, sealhulgas Interneti ning uute info- ja sidetehnoloogiate kasutuselevõtmine.

Eurooplastel peavad olema tänapäeva tööturul nõutavad teadmised ja oskused.

© Javier Larrea/Van Parys Media

Tulevased pensionärid vajavad sotsiaalkindlustust, millele tuleb panna alus juba praegu.

I. Lissaboni protsess

a. Eesmärgid

2000. aastaks oli ELi juhtidele selge, et Euroopa majandus vajab põhjalikku kaasajastamist, et konkureerida USA ja teiste suurriikidega. Märtsis Lissabonis toimunud Euroopa Ülemkogul püstitati uus ambitsioonikas eesmärk: saada 2010. aastaks „maailma kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmispõhiseks majandusjõuks, mida iseloomustaks jätkusuutlik majanduskasv, paremate ja suurema arvu töökohtade loomine ning suurem sotsiaalne ühtekuuluvus“.

b. Strateegia

Euroopa Ülemkogul lepiti kokku kõnealuse eesmärgi saavutamise üksikasjalikus strateegias. Lissaboni strateegia hõlmab paljusid valdkondi, näiteks teadusuuringuid, haridust, kutseharidust, Interneti kättesaadavust ja e-ettevõtlust. Strateegia käsitleb ka Euroopa sotsiaalkindlustussüsteemide reformi. Need süsteemid on üks Euroopa suurimaid varasid, sest nad võimaldavad meie kodanikel valu-

tult kohaneda vajalike struktuuriliste ja sotsiaalsete muutustega. Neid süsteeme tuleb siiski ajakohastada, et nad oleksid jätkusuutlikud ja et nendest saaksid kasu ka tulevased põlvkonnad.

Euroopa Ülemkogu tuleb kokku igal kevadel, et teha kokkuvõtteid Lissaboni strateegia rakendamisel saavutatust.

II. Keskendumine majanduskasvule ja tööhõivele

2006. aasta kevadel toimunud Euroopa Ülemkogul ei kavatsatud varjata asjaolu, et kuus aastat pärast algatamist on Lissaboni protsessi tulemused vasturääkivad. Otsustati lahendada paljudes ELi liikmesriikides jätkuvalt esinev suure tööpuuduse probleem ja seada ELi tähelepanu keskmesse majanduskasv ning tööhõive. Selleks, et suurendada majanduse tootlikkust ja sotsiaalset ühtekuuluvust, peab Euroopa järjekindlalt keskendama oma jõupingutused majandustule-

muste, uuendustegevuse ja inimeste oskuste parandamisele.

Seetõttu otsustasid ELi liikmesriigid Euroopa Komisjoni presidendi José Manuel Barroso algatusel:

- suurendada investeringuid teadus-uuringutesse ja uuendustegevusse;

- anda Euroopa Komisjonile koordineerijana suuremad volitused, et toetada liikmesriike eelkõige „parimate tavade“ levitamise kaudu;

- kiirendada finantsturgude ja sotsiaalkindlustussüsteemide reforme ning side- ja energiasektori liberaliseerimist.

9. Kodaniku Euroopa

- *Tänu Euroopa Liidule saavad liikmesriikide kodanikud reisida, elada ja töötada kõikjal Euroopas.*
- *Euroopa Liit toetab ja rahastab programme, mille eesmärk on lähendada kodanikke, eriti hariduse ning kultuuri valdkonnas.*
- *Euroopa Liitu kuulumise tunne tekib järk-järgult käegakatsutavate saavutuste ja edusammude kaudu.*
- *Mõned ühtse Euroopa identiteedi sümbolid on juba olemas. Kõige silmapaistvam neist on ühisraha, kuid Euroopa Liidul on ka oma lipp ja hümn.*

I. Reisimine, elamine ja töötamine Euroopas

Euroopa kodaniku esimene õigus on reisida, elada ja töötada kõikjal Euroopa Liidus. See õigus on sätestatud Maastrichti lepingu kodakondsust käsitlevas peatükis.

EL on vastu võtnud direktiivi, millega kehtestati kõrgharidust tõendavate dokumentide vastastikuse tunnustamise süsteem. Kõnealust direktiivi kohaldatakse üle kolme aasta kestvate ülikoolikursuste suhtes ja see põhineb riikide haridussüsteemide kvaliteedi vastastikuse usaldamise põhimõttel.

Kõik ELi liikmesriikide kodanikud võivad töötada tervishoiu, hariduse ja muude avalike teenuste valdkonnas kõikjal Euroopa Liidus, välja arvatud kutsealad, mis kuuluvad ametivõimude pädevusse (politsei, relvajõud, välispoliitika jne). Tõepoolest, mis olekski loomulikum, kui võtta mõni Suurbritannia õpetaja inglise keele õpetajana Roomas tööle või julgustada Belgia ülikooli värsket vilistlast konkureerima riigiteenistuja ametikohale Prantsusmaal?

Alates 2004. aastast saavad ELis reisivad Euroopa kodanikud taotleda oma riigi vastavast ametiasutusest **Euroopa haigekassakaarti**, mis aitab katta ravikulud, kui nad haigestuvad teises liikmesriigis.

II. Kuidas kodanikud saavad teostada oma õigusi

Eurooplased ei ole pelgalt tarbijad või majandus- ja ühiskondlikus elus osalejad. Nad on ka Euroopa Liidu kodanikud ja seega on neil konkreetsed poliitilised õigused. Maastrichti lepingu kohaselt on igal Euroopa Liidu kodanikul kodakondsusest olenemata **õigus hääletada ja kandideerida oma elukohariigis korraldatavatel kohalikel valimistel ning Euroopa Parlamendi valimistel.**

See toob Euroopa Liidu kodanikele lähemale. Euroopa Liidu kodakondsus on sätestatud Maastrichti lepingus, mis sätestab: „Iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, on liidu kodanik. Liidu kodakondsus täiendab, kuid ei asenda liikmesriigi kodakondsust.“

III. Põhiõigused

1999. aastal jõustunud Amsterdami lepinguga tugevdati põhiõiguste mõistet. Võeti kasutusele hagi algatamise menetlus kodanike põhiõigusi rikkunud ELi liikmesriigi vastu. Samuti laiendati mittediskrimineerimise põhimõtet, nii et see hõlmab mitte ainult kodakondsust, vaid ka sugu, rassi, usulisi tõekspidamisi, vanust ja seksuaalset sättumust.

Amsterdami leping täiustas ELi läbipaistvuspoliitikat ja parandas kodanike juurdepääsu Euroopa institutsioonide ametlikele dokumentidele.

Euroopa Liidu pühendumist kodanike õiguste kaitsele kinnitati Nice'is 2000. aasta detsembris **Euroopa Liidu põhiõiguste harta** piduliku väljakuulutamisega. Harta koostas liikmesriikide parlamentide esindajatest, Euroopa Parlamendi liikmetest, liikmesriikide valitsuste esindajatest ja Euroopa Komisjoni liikmest koosnev konvent. Kuue jaotise (väärrikus, vabadused, võrdsus, solidaarsus, kodanike õigused, õigusemõistmine) 54 artiklis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõigused ning ELi kodanike kodaniku-, poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed õigused.

Avaartiklid käsitlevad inimväärlikust, õigust elule, isikupuutumatusel ning sõna- ja südametunnistuse vabadusele. Solidaarsust käsitlevas jaotises on uuenduslikult ühendatud sotsiaalsed ja majanduslikud õigused, näiteks:

- õigus streikida;
- töötajate õigus olla informeeritud ja ära kuulatud;
- perekonna- ja tööelu kokkusobitamise õigus;
- õigus tervishoiule, sotsiaalkindlustusele ja sotsiaalabile kogu Euroopa Liidus.

Hartas propageeritakse ka meeste ja naiste vahelist võrdõiguslikkust ning käsitletakse muid õigusi, näiteks isikuandmete kaitset, eugeeniliste toimingute ja inimese reproduktiivse kloonimise keeldu, laste ja eakate õigusi ning õigust heale haldusele.

IV. Euroopa tähendab haridust ja kultuuri

Ühtekuuluvuse ja ühise saatuse jagamise tunnet ei saa kunstlikult luua. See saab tekkida ainult kultuuride vastastikuse tunnistamise tulemusel ning seetõttu ei pea Euroopa pöörama nüüd tähelepanu mitte ainult majandusele, vaid ka haridusele, kodakondsusele ja kultuurile.

Üheks tähelepanuobjektiks on ELi haridus- ja koolitusprogrammid. Need toetavad vahetusprogramme, mille raames õpilased ja üliõpilased saavad minna välismaale õppima, osaleda riikidevahelises õpetegevuses, õpida uusi keeli jne. Kooli- ja hariduskorralduse ning õppekava üle otsustatakse siiski veel riiklikul või kohalikul tasandil.

Kultuuri valdkonnas toetavad ELi programmid Kultuur ja Meedia eri riikide telesaadete tegijate, tootjate, ringhäälinguorganisatsioonide ja esinejate vahelist koostööd. See aitab toota rohkem Euroopa telesaateid ja filme, hoides nii tasakaalus Euroopa ja Ameerika toodangut.

V. Ombudsman ja õigus esitada petitsioone

Et tuua Euroopa Liit oma kodanikele lähemale, loodi Euroopa Liidu lepinguga ombudsmani ametikoht. Euroopa Parlament nimetab ombudsmani, kes on ametis parlamendi volituste kehtivuse ajal. Ombudsman uurib ELi institutsioonide ja asutuste vastu esitatud kaebusi. Kaebuse võib esitada ELi kodanik ja iga muu isik, kes elab ELis, või organisatsioon, mis asub ELi liikmesriigis. Ombudsman püüab leida kaebuse esitajat ja asjaomast institutsiooni või asutust rahuldava lahenduse.

Kodanikke ja ELi institutsioone seob ka iga liikmesriigis elava isiku õigus esitada petitsioone Euroopa Parlamendile.

ELi elukestva õppe programmid: hinnangulised andmed programmiperioodiks 2007–2013

Asjaomane valdkond	ELi programmi nimetus	Eesmärgid
Üldharidus	Comenius	5% Euroopa Liidu kooliõpilastest osalevad ühises haridustegevuses
Kõrgharidus	Erasmus	Kolm miljonit üliõpilast saavad õppida välisülikoolides
Kutseharidus	Leonardo da Vinci	Igal aastal saab 80 000 inimest minna praktikale teise Euroopa Liidu liikmesriigi ettevõttesse või koolituskeskusesse
Täiskasvanuharidus	Grundtvig	Igal aastal saab 7000 inimest end täiendada välismaal
Euroopa integratsiooni alane õpe	Jean Monnet	Euroopa integratsiooni alaste teadusuuringute ja õppe toetamine

VI. Kodanike kaasamine

Euroopa kodaniku idee on väga uus. Mõned ühtset Euroopat esindavad sümbolid on juba olemas, näiteks Euroopa pass (kasutusel alates 1985. aastast), Euroopa hümn (Beethoveni „Ood rõõmule“) ja Euroopa lipp (12 kuldset tähekesest moodustatud ring sinisel taustal). ELi juhilubasid väljastatakse kõikides liikmesriikides alates 1996. aastast. ELil on oma juhtlause „Ühinenud mitmekesisuses“ ja 9. mai on kuulutatud Euroopa päevaks.

Alates 1979. aastast valitakse Euroopa Parlamenti otsestel ja üldistel valimistel. See suurendab Euroopa integratsiooniprotsessi demokraatlikku õiguspärasust, sidudes selle otse inimeste tahtega. Euroopa võiks olla veelgi demokraatlikum, andes parlamendile suuremad volitused, luues tõelised Euroopa erakonnad ning andes tavakodanikele valitsusväliste organisatsioonide ja muude vaba-tahtlike ühenduste kaudu suurema sõnaõiguse ELi poliitika kujundamisel.

Euro paberraha ja müntide kasutuselevõtmisel 2002. aastal oli oluline psühholoogiline mõju. Enam kui kahel kolmandikul ELi kodanikel on nüüd isiklik eelarve ja säästud eurodes. Kaupade ja teenuste hindade määramine eurodes tähendab, et tarbijad saavad otseselt võrrelda eri riikide hindu. Enamiku ELi liikmesriikide vaheline piirikontroll on kaotatud Schengeni lepinguga (millega peaksid lõpuks ühinema kõik liikmesriigid) ja see annab kodanikele võimaluse tunda, et nad kuuluvad ühte ühendatud geograafilisse piirkonda.

„Me ei ühenda mitte riike, vaid inimesi,“ ütles Jean Monnet 1952. aastal. Avalikkuse teadlikkuse suurendamine ELi ja kodanike kaasamine liidu tegevusse on praegu ELi institutsioonide olulisemaid ülesandeid.

10. Vabadus, turvalisus ja õigus

- *ELi liikmesriikide vaheliste sisepiiride avamisest saavad tavainimesed märgatavat kasu: see võimaldab neil vabalt reisida ilma piirikontrolli läbimata.*
- *Euroopa Liidu sisene liikumisvabadus peab siiski käima käsikäs tugevnenud kontrolliga ELi välispiiril, et tõhusalt võidelda inim- ja narkokaubanduse, organiseeritud kuritegevuse, ebaseadusliku sisserände ja terrorismiga.*
- *ELi liikmesriigid teevad koostööd avaliku korra ja õiguskaitse tagamisel, et muuta Euroopa turvalisemaks.*

Euroopa kodanikel on õigus elada vabalt kõikjal Euroopa Liidus, kartmata tagakiusamist või vägivalda. Siiski on praegu üheks eurooplaste peamiseks mureks rahvusvaheline kuritegevus ja terrorism.

Euroopa Ühenduse asutamislepingus ei olnud ette nähtud integratsiooni õiguskaitse ja sisepoliitika valdkonnas. Aja möödudes sai aga selgeks, et liikumisvabadus tähendab, et kõikidele ja kõikjal Euroopa Liidus peab olema tagatud samal tasemel kaitse ja juurdepääs õigusemõistmisele. Seega on aastate jooksul ühtse Euroopa akti, Euroopa Liidu lepingu (Maastrichti lepingu) ja Amsterdami lepingu alusel aluslepingutesse tehtud muudatuste kaudu järk-järgult kujundatud vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkondi.

I. Vaba liikumine

Inimeste vaba liikumine Euroopa Liidu piires tekitab liikmesriikide valitsustele julgeoleku-probleeme, sest nad ei kontrolli enam ELi sisepiire. Selle kompenseerimiseks on ELi välispiiril kehtestatud täiendavad julgeolekumeetmed. Kuna ka kurjategijad kasutavad vaba liikumise võimalust Euroopa Liidu piires, peavad riikide politseijõud ja kohtud tegema koostööd, et võidelda rahvusvahelise kuritegevusega.

Üks olulisemaid samme reisijate elu kergendamiseks Euroopa Liidus tehti 1985. aastal, kui Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Luksemburgi ja Madalmaade valitsused sõlmisid väikeses Luksemburgi piiri ääres linnas Schengeni

lepingu, millega leppisid kokku passikontrolli kaotamise omavahelistel piiridel, kontrolli ühtlustamises ELi välispiiril ja ühtse viisapoliitika kasutuselevõtus. Seega moodustasid nad sisepiirideta ala, mida tuntakse Schengeni alana.

Schengeni leping ja sellest tulenevad teised õigusaktid on saanud ELi asutamislepingute lahutamatuks osaks ning Schengeni ala on järk-järgult laienenud. 2006. aastal rakendati Schengeni eeskirju täielikult 13 ELi liikmesriigi (Austria, Belgia, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Madalmaad, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome ja Taani) ning Euroopa Liitu mittekuuluvate riikide Islandi ja Norra jaoks.

Kui 2004. aastal ühines Euroopa Liiduga kümme uut liikmesriiki, anti neile seitse aastat aega, et täita Schengeni alaga liitumiseks vajalikud tingimused.

II. Varjupaiga- ja sisserändepoliitika

Euroopa on uhke oma humanistliku traditsiooni üle võtta lahkelt vastu välismaalasi ning pakkuda ohu ja tagakiusamise eest põgenenutele varjupaika. Praegu peavad ELi liikmesriikide valitsused lahendama probleemi, kuidas sisepiirideta piirkonnas toime tulla üha suureneva arvu seaduslike ja ka ebaseaduslike sisserändajatega.

Liikmesriikide valitsused on kokku leppinud eeskirjade ühtlustamises, et saaks varjupaigataotlusi läbi vaadata ühtsete kogu Euroo-

© IOM

Inimkauplejad kasutavad ära haavatavaid inimesi – sellega võitlemine nõuab politseijõudude rahvusvahelist koostööd.

pa Liidus tunnustatud põhimõtete alusel. 1999. aastal seati eesmärgiks kehtestada varjupaigataotleste ühtse menetlemise kord ja anda kõikidele Euroopa Liidus varjupaiga saanud isikutele võrdne seisund. Kasutusele võeti mõned tehnilised meetmed, näiteks varjupaigataotlejate vastuvõtmise ja pagulasseisundi andmise miinimumnõuded.

Asutati Euroopa Pagulasfond, mille aastaeelarve on 114 miljonit eurot. Hoolimata liikmesriikide valitsuste vahelisest laiaulatuslikust koostööst ei ole veel õiget ELi varjupaiga- ja sisserändepoliitikat välja kujundatud.

III. Võitlus rahvusvahelise kuritegevuse ja terrorismiga

Et varjupaiga- ja sisserändepoliitika toimiks, peab Euroopa Liidul olema tõhus rändevoogude juhtimise, välispiiri kontrollimise ja ebaseadusliku sisserände tõkestamise süsteem. On vaja teha kooskõlastatud jõupingutusi, et võidelda inimkaubandusega tegelevate ning haavatavaid inimesi, eriti naisi ja lapsi, ära kasutavate kuritegelike jõukudega.

Organiseeritud kuritegevus muutub üha keerukamaks ning kasutab sageli oma tegevuses Euroopa või rahvusvahelisi võrgustikke. Terroriaktid on selgelt näidanud, et jõhkrad rünnakud võivad toimuda kõikjal maailmas.

Seetõttu loodi Schengeni teabesüsteem (SIS). See on keerukas andmebaas, mis võimaldab politseil ja kohtutel vahetada teavet inimeste kohta, kelle suhtes on välja antud vahistamiskäsk või väljaandmistaotlus, ning varastatud esemete kohta, näiteks sõidukid ja kunstiteosed.

Üks paremaid viise kurjategijaid tabada on nende ebaseaduslikult hangitud vara jälitamine. Sellel eesmärgil ning kuritegelike ja terroristlike organisatsioonide sissetulekustest ilmajätmiseks on Euroopa Liidus vastu võetud rahapesu tõkestamist käsitlevad õigusaktid.

Viimaste aastate suurim edusamm korrakaitseorganite koostöös on Haagis asuva politseinikest ja tolliametnikest moodustatud ELI organi **Europol** loomine. Europol võitleb mitut liiki rahvusvahelise kuritegevusega: narkokaubandus, ärandatud sõidukitega kauplemine, inimkaubandus ja ebaseaduslikud sisserändevõrgustikud, naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine, pornograafia, dokumentide võltsimine, radioaktiivsete ainete ja tuumamaterjalidega kauplemine, terrorism, rahapesu ja eurode võltsimine.

IV. Euroopa õigusruumi poole

Praegu toimib Euroopa Liidus paralleelselt mitu õigussüsteemi, igaüks ühe riigi piires. Kui liit soovib, et inimestel oleks ühesugune arusaam õiglusest, peab tema õigussüsteem muutma inimeste igapäevaelu lihtsamaks, mitte keerulisemaks.

Kõige ilmekam näide praktilise koostöö kohta kõnealuses valdkonnas on töö, mida teeb **Eurojust**, 2003. aastal Haagis asutatud koordineerimiskeskus. Selle asutuse eesmärk on aidata riikide uurimisorganitel ja prokuratuuridel teha koostööd mitut ELI liikmesriiki hõlmavate kuritegude uurimisel.

2004. aasta jaanuaris hakati aeganõudva väljaandmismenetluse asemel rakendama **Euroopa vahistamismäärust**.

Rahvusvaheline kuritegevus ja terrorism ei hooli riigipiiridest. See tähendab, et vaja on ühtset ELi kohtupoliitikat, sest kuritegude erinev määratlemine võib takistada eri riikide kohtute vahelist koostööd. Eesmärk on luua ühtne Euroopa Liidu terrorismivastase võitlemise raamistik, et tagada kodanike kõrgetasemeline kaitse ja tugevdada rahvusvahelist koostööd kõnealuses valdkonnas.

Tsiviilõiguse valdkonnas on Euroopa Liidus vastu võetud õigusaktid, mis hõlbustavad kohtuotsuste kohaldamist piiriülestes tsiviil-asjades, nagu abielulahutus, lahuselu, laste hooldusõigus ja elatisnõuded, nii et ühes riigis tehtud kohtuotsuseid saab täita teises riigis. ELis on kehtestatud ühtne kord, mis lihtsustab ja kiirendab piiriüleste vaidluste lahendamist väikeste ja vaidlustamata tsiviil-hagide puhul, nagu võlgade sissenõudmine ja pankrot.

11. Euroopa Liit rahvusvahelisel areenil

- *Euroopa Liit on rahvusvahelisel areenil mõjukam, kui ta avaldab oma seisukohti rahvusvahelistes küsimustes ühel häälel. Selle heaks näiteks on kaubanduslääbirääkimised.*
- *Riigikaitse valdkonnas tegutseb iga riik iseseisvalt, kuulugu ta siis NATOsse või olgu neutraalne riik. ELi liikmesriigid teevad siiski sõjalist koostööd, et täita rahuvalve missioone.*
- *Vahemere lõunarannik ja Aafrika on ajaloolistel põhjustel ja geograafilise läheduse tõttu piirkonnad, millele EL pöörab suurt tähelepanu (arengupoliitika, kaubandussoodustused, toiduabi ja inimõigused).*

Majanduslikust, kaubanduslikust ja rahanduslikust seisukohast on Euroopa Liidust saanud üks maailma mõjukam jõud. Samas on Euroopa Liitu kirjeldatud majandushiiglasest poliitilise käabusena. See on liialdus. Euroopa Liit omab märkimisväärset mõju rahvusvahelistes organisatsioonides, näiteks Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO) ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) eriorganites ning keskkonna- ja arenguteemalistel maailma mastaabis tippkohtumistel.

Sellest hoolimata vastab tõele, et ELil ja tema liikmesriikidel on diplomaatia ja poliitika seisukohast veel pikk tee käia, enne kui nad saavad avaldada ühel häälel oma seisukohti maailma suurte probleemide kohta, nagu rahu ja stabiilsus, suhted USAga, terrorism, Lähis-Ida ja ÜRO Julgeolekunõukogu roll. Lisaks jääb vastutus riigi sõltumatusel nurgakivi, sõjaliste kaitseüsteemide eest liikmesriikide valitsustele, kelle vahelisi sidemeid tugevdavad mitmesugused liidud, näiteks NATO.

I. Kujunev ühine kaitsepoliitika

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika (CFSP) ning Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ESDP), mis sätestati Maastrichti (1992), Amsterdami (1997) ja Nice'i (2001) lepingutes, määravad ELi peamised ülesanded kaitsepoliitika valdkonnas. Seetõttu on EL loonud „teise samba“, st kujundanud välja poliitikavaldkonna, kus meetmete võtmise üle otsustatakse valitsustevahelise kokkuleppega ning kus komisjonil

ja parlamendil on vaid vähetähtis roll. Kõnealust valdkonda käsitlevad otsused võetakse vastu konsensuse alusel, kuigi liikmesriigid võivad hääletamisest loobuda.

a. Poliitiline ja strateegiline olukord 2006. aastal

Enam kui pool sajandit kestnud külm sõda on lõppenud: Venemaa orientatsioon on muutunud ja endised idabloki riigid liitusid peaaegu ühel ajal NATO ja Euroopa Liiduga. Euroopa ühineb rahumeelselt ja tema riigid teevad koostööd võitluses rahvusvahelise kuritegevuse, inimkaubanduse, ebaseadusliku sissetrände ja rahapesuga.

Laienenud Euroopa Liit on loonud partnerlussuhteid naaberriikidega, kellest mõnel on väljavaateid ühineda mõne aja pärast Euroopa Liiduga.

Ameerika Ühendriigid on nõustunud, et sõjalises tegevuses, milles ameeriklased ei osale, võib Euroopa kasutada NATO logistilist võimsust, näiteks luuret, sidevahendeid, juhtimisrajalisi ja transporti.

Pärast 11. septembri 2001. aasta rünnakuid New Yorgis ja Washingtonis ning 2004. aastal Madridis ja 2005. aastal Londonis aset leidnud pommirünnakuid on terroristlikud aktid vapustanud maailma ning muutnud põhjalikult strateegilist maastikku. Euroopa riigid peavad tegema tihedamat koostööd, et koguda teavet, mis aitab takistada terroristide ja nende toetajate rünnakuid. Koostöö Ameerika Ühendriikide ning kõikide teiste demokraatias ja inimõigusi toetavate riikide-

Aitamas rasketel aegadel – Euroopa Liidu sõdurid aitavad taastada rahu Kongos.

ga ulatub nüüd kaugemale tavapärase kaitsealliansside raamistikust.

b. Märkatavad saavutused julgeoleku ja kaitsepoliitika valdkonnas

1999. aastal nimetati Javier Solana Amsterdamis lepingu kohaselt ELi esimeseks ühise välis- ja julgeolekupoliitika (CFSP) kõrgeks esindajaks.

ELi liikmesriigid on seadnud osana Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika väljakujundamisest konkreetse eesmärgi: olla valmis koondama kiirreageerimisjõud, mida toetavad mere- ja õhuväed, ja hoida need tegevuses ühe aasta jooksul. Kõnealused kiirreageerimisjõud ei moodusta veel tegelikku Euroopa sõjaväge. See moodustatakse olemasolevatest riiklikest relvajõududest.

Pärast nõukogule alluvate ja Brüsselis asuvate Poliitika- ja Julgeolekukomitee (PSC), Euroopa Liidu Sõjalise Komitee (EUMC) ning Euroopa Liidu Sõjalise Staabi (EUMS) loomist on liidul olemas poliitiline ja sõjaline vahend seatud missioonide täitmiseks: humanitaar-

abi andmine väljaspool Euroopat, rahuvalveoperatsioonid ja muud kriisihjamisülesanded.

Kuna sõjatehnika muutub üha keerukamaks ja kallimaks, tuleb Euroopa riikidel teha tihedamat koostööd relvade tootmisel. Kui nende relvajõud täidavad ühissmissioone, peavad süsteemid olema ühitatavad ja seadmed piisavalt standardiseeritud. 2003. aastal Thessaloníkis toimunud Euroopa Ülemkogul otsustati luua Euroopa Kaitseagentuur.

Alates 2003. aastast on Euroopa Liit korraldanud mitu rahuvalve- ja kriisihjamisoperatsiooni. Kõige olulisem neist toimus Bosnias ja Hertsegoviinas, kui 7000 meest koosnevad Euroopa Liidu väed (EUFOR) vahetasid 2004. aasta detsembris välja NATO rahuvalveväed.

II. Maailmale avatud kaubanduspoliitika

Euroopa Liit toetab Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) eeskirjadel põhinevat süsteemi, mis pakub õiguskindlust ja läbipaistvust rahvusvahelises kaubanduses. WTO on sätestanud tingimused, mis kaitsevad selle liikmeid ebaõiglase tegevuse, näiteks dumpingu (müük omahinnast madalama hinnaga) eest, mida eksportijad kasutavad konkurentidega võistlemisel. WTO on ka sisse seadnud vaidluste lahendamise menetluse kahe või enama kaubanduspartneri vahel tekkinud arusaamatuste lahendamiseks.

ELi kaubanduspoliitika on tihedalt seotud tema arengupoliitikaga. Üldise soodustuste süsteemi (GSP) alusel on EL andnud enamikule arengumaadest ja üleminekuriikidest pärit impordile tollimaksuvaba või alandatud tariifidega soodusjuurdepääsu oma turule. 49 maailma kõige vaesema riigi puhul on mindud isegi kaugemale. Vastavalt 2001. aastal rakendama hakatud programmile on

kogu nende eksport, välja arvatud relvad, Euroopa turul tollimaksuvaba.

EL ei ole siiski sõlminud konkreetseid kaubanduslepinguid peamiste arenenud riikidest kaubanduspartneritega, näiteks Ameerika Ühendriikide või Jaapaniga. Kaubandussuhteid reguleerivad WTO mehhanismid. Ameerika Ühendriigid ja Euroopa Liit püüavad luua võrdsusel ja partnerlusel põhinevaid suhteid. ELi liikmesriigid ei jõua siiski alati kokkuleppele USAga sõlmitavates diplomaatilistes, poliitilistes ja sõjalistes suhetes.

Euroopa Liit suurendab kaubavahetust maailma uute majandusjõududega alates Hiinast ja Indiast kuni Kesk- ja Lõuna-Ameerikani. Kõnealuste riikidega sõlmitud kaubanduskokkulepped hõlmavad ka tehnilist ja kultuurikoostööd.

© Reuters

Vein on üks peamisi kaupu, mida Euroopa Liit ekspordib oma suurimale kaubanduspartnerile USAle.

III. Euroopa Liidu ja Vahemere maade vahelised suhted

Vahemere lõunaranniku riigid on eriti olulised partnerid ELi jaoks, võttes arvesse nende geograafilist lähedust, ajaloolisi ja kultuurisidemeid ning praeguseid ja tulevasi rändevoojusid. Seetõttu on EL otsustanud traditsioonilise piirkondliku integratsiooni poliitika kasuks.

1995. aasta novembris toimunud Barcelona konverentsil, kus osalesid kõik ELi liikmesriigid ja Vahemere maad (välja arvatud Albaania, Liibüa ja endise Jugoslaavia riigid), pani Euroopa Liit aluse uuele Euroopa – Vahemere piirkonna partnerlusele. Konverents andis võimaluse visandada uue partnerluse põhi-jooned, mis hõlmavad:

- osalevate riikide vahelist poliitilist dialoogi ja julgeolekualast partnerlust, mis põhineb relvastuskontrollil ja konfliktide rahumeelsel lahendamisel;
- kahe piirkonna vaheliste majandus- ja kaubandussuhete tihendamist: selle aluseks on Euroopa – Vahemere piirkonna vabakaubandusala loomine 2010. aastaks;
- partnerlust sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas.

Aastatel 2000–2006 toetas EL Vahemere maid 5,3 miljardi euroga. Eelarveperioodil 2007–2013 jätkatakse Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi (ENPI) kasutamist, mis ühendatakse varasema iseseisva Vahemere maade ja teiste endiste Nõukogude Liidu õigusjärglasteks olevate naaberriikide toetusprogrammiga.

Euroopa Liidu prioriteediks on tagada, et puhas vesi oleks kõigile kättesaadav.

IV. Aafrika

Euroopa ja Sahara-taguse Aafrika vahelised suhted ulatuvad kaugele minevikku. 1957. aasta Rooma lepingu kohaselt said liikmesriikide selleaegsetest kolooniatest ja ülemeripiirkondadest ühenduse assotsieerunud liikmed. 1960ndatel aastatel alanud dekolo-niseerimine muutis senised sõltumatu riikide vahelisteks suheteks.

2000. aastal Benini pealinnas Cotonous sõlmitud **Cotonou leping** tähistas uue ajastu algust ELi arengupoliitikas. Kõnealune Euroopa Liidu ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide (AKV riigid) vaheline leping on ambitsioonikaim ja ulatuslikem kaubandus- ning abileping, mis kunagi arenenud riikide ja arengumaade vahel sõlmitud. Leping tulenes Lomé konventsioonist, mis sõlmiti 1975. aastal Togo pealinnas Lomés ja mida on regulaarselt ajakohastatud.

Kõnealuse ulatusliku kaubandus- ja abilepingu peamine eesmärk on sarnane Lomé konventsiooni eesmärgiga: „... soodustada ja kiirendada AKV riikide majanduse, kultuuri ja ühiskonna arengut ning tugevdada ja mitmekesistada nende suhteid [Euroopa Liidu ja tema liikmesriikidega] solidaarsuse ja vastastikuse huvi vaimus“.

Uus leping on varasematest tunduvalt ulatuslikum, sest varasematelt turule juurdepääsul põhinevatelt kaubandussuhetelt on liigutud laiematele kaubandussuhetele. Kasutusele on võetud uus inimõiguste rikkumise juhtumite menetlemise kord.

Euroopa Liit on andnud kaubanduskontsessiooni kõige vähem arenenud riikidele, kellest 39 on Cotonou lepingu osalised. Alates 2005. aastast saavad nad eksportida Euroopa Liitu praktiliselt kõiki tooteid tollimaksuvabalt. AKV riikide toetusprogramme rahastatakse Euroopa Arengufondist kahe kuni kolme miljardi euroga aastas.

12. Milline on Euroopa

tulevik?

- **Jätkub Euroopa lõimimine valdkondades, mille puhul liikmesriigid leiavad, et koostöö traditsioonilises ELi raamistikus (kaubanduse, globaliseerumise, ühisturu, piirkondliku ja sotsiaalse arengu, teadusuuringute ja arendustegevuse, majanduskasvu ja tööhõivet soodustavate meetmete vallas jm) on nende endi huvides.**
- **Jätkatakse liikmesriikide ja ELi ning ELi ja tema kodanike vahelisi suhteid reguleerivate eeskirjade ajakohastamist. Lähiaastate arutelude keskmes on põhiseaduse leping, olenemata vastuvõetava teksti lõplikust vormist ja sisust.**

„Tuleb päev, kui kõik selle maailmajao rahvad sulavad ühte, ilma et kaotaks oma eriomadusi ja uhkustunnet isikupära üle, ning moodustavad kõrgemal tasemel koosluse – Euroopa vendluse. Tuleb päev, kui võitlus toimub üksnes konkureerivate ideede vahel. Tuleb päev, kui kuule ja mürske asendavad valijate hääled.”

Victor Hugo ütles need prohvetlikud sõnad 1849. aastal, kuid möödus üle sajandi, enne kui ta utoopilised ennustused hakkasid tõeks saama. Selle aja jooksul hukkus Euroopa pinnal toimunud kahes maailmasõjas ja lugematutes konfliktides miljoneid inimesi ning puhuti näis, et viimane lootus on surnud. Täna, 21. sajandi koidikul, on Euroopal helgemad väljavaated ja uuenenud lootus, kuid samas ka uued raskused ja väljakutsed.

ELi olulisim laienemine on teoks saanud. Ühe uue liikmesriigi poliitik on öelnud: „Lõpuks on Euroopa suutnud lepitada oma ajaloo ja geograafia“. Euroopa Liit jätkab uute liikmete vastuvõtmist. Vahepeal peavad selle juhid, kuulates rahva arvamust, otsustama, kuhu tõmmata liidu geograafilised, poliitilised ja kultuuripiirid.

Euroopa Liit on leping sõltumatute rahvaste vahel, kes on otsustanud jagada ühist saatust ning ühendada ühise tuleviku nimel suure osa oma suveräänsusest. See puudutab väärtusi, mida Euroopa rahvad peavad kõige olulisemaks: rahu, majanduslikku ja füüsilist heaolu, julgeolekut, osalusdemokraatiat, õiglust ja solidaarsust. See leping muutub kogu Euroopas järjest tugevamaks ja kindla-

maks: pool miljardit eurooplast on otsustanud elada õigusriigis ning põliste väärtuste, nagu humaansus ja inimväärikus, austamise vaimus.

Käimasolev tehnika revolutsioon on põhjalikult muutnud tööstusriikide elu, sealhulgas ka Euroopas. On oluline mõista, et see tekitab uusi probleeme, mis ei tunne traditsioonilisi piire. Säästev areng, demograafilised suundumused, majanduslik dünaamilisus, sotsiaalne solidaarsus ja eetiline reageerimine bioteaduste arengule on küsimused, mida ei saa enam tõhusalt lahendada ühe riigi tasandil. Me ei tohi ka unustada tulevase põlvkondi.

Euroopa lõimimise protsess mõjutab nüüd tervet maailmajagu, mis on omakorda osa kiiresti ja põhjalikult muutuvast maailmast, kus on vaja leida uut moodi tasakaal. Euroopat mõjutavad sündmused teistes maailmajagudes, olgu tegu suhetega islamiriikidega, Aafrika haiguste ja näljahädaga, unilateraalsete ettevõtmistega Põhja-Ameerikas, dünaamilise majanduskasvuga Aasias või ettevõtete ja töökohtade globaalse ümberpaigutamisega. Euroopa ei tohi keskenduda vaid omaenda arengule, vaid peab osalema üleilmastumises. Euroopa Liidul on veel pikk tee käia, et kõnelda ühel häälel või olla tõsiseltvõetav tegija maailma poliitikas ja diplomaatias.

Euroopa Liidu institutsioonid on tõestanud oma olulisust, ent neid tuleb kohandada kasvava liidu üha suureneva arvu ülesannetega. Mida rohkem on liidul liikmesriike, seda suurem on tsentrifugaaljõud, mis ähvardab teda

tükkideks rebida. Lühiajalised huvid võivad pikaajalised prioriteedid kergesti rööpast välja lüüa. Seetõttu peavad kõik selles ennetamatus ettevõtmises osalejad tegutsema täie vastutusega viisil, mis tagab liidu institutsioonilise süsteemi tõhusa toimimise. Iga suurema muutusega praeguses süsteemis tuleb tagada pluralism ja võtta arvesse mitmekesisust, mis on Euroopa rahvaste kõige kallim väärtus. Reformida tuleb ka otsusetegemisprotsessi. Ühehäälsel nõusolekul nõudmine kõikides asjades lihtsalt halvab institutsioonide tegevuse. Ainuke toimiv süsteem on enamushääletusele tuginev poliitiline ja juriidiline otsustamissüsteem koos selle juurde kuuluva kontrolli ja tasakaalustatusega.

Põhiseadus, mille 25 riigipead ja valitsusjuhti 2004. aasta oktoobris Roomas vastu võtsid ja mis tuleb ratifitseerida, oli vastuseks vajadusele lihtsustada olemasolevate põhilepingute süsteemi ning muuta liidu otsustusprotsess selgemaks. Tavakodanikud peavad teadma, kes mida Euroopas teeb. Vaid siis tajuvad nad ELi seost oma igapäevaeluga, näevad põhjust osaleda Euroopa Parlamendi valimistel ja toetavad Euroopa lõimimise ideed. Põhiseaduses on selgitatud, millised on liidu, millised liikmesriikide ja millised ko-

halike omavalitsuste volitused ja kohustused. Põhiseadus teeb selgeks, et Euroopa lõimimisel on kahetine õiguslik alus: ühelt poolt põhineb see rahva otseselt väljendatud tahtel, teisalt liikmesriikide legitiimsusel, moodustades raamistikku, milles Euroopa ühiskonnad siiani toimivad.

Ükskõik millise põhiseadusliku süsteemi Euroopa riigid ka lõpuks uute arutelude tulemusel ei valiks, tuleb see ikkagi kõikides liikmesriikides parlamendis või rahvahääletusel ratifitseerida. Et arutelule kaasa aidata, on Euroopa Komisjon kodanikeni jõudmiseks algatanud plaani D (kus D-täht tähendab demokraatiat, dialoogi ja debatti).

Euroopa – ideede turg.

© Flying Colours/Digital Vision/Getty Images

Euroopa põhiseadus

Taust

Kesk- ja Ida-Euroopasse laienemise tõttu Euroopa Liidu ette kerkinud probleemide lahendamiseks moodustas Euroopa Ülemkogu 2001. aasta detsembris konvendi, kelle ülesandeks sai koostada põhiseaduse lepingu eelnõu.

Valéry Giscard d'Estaing'i eesistumisel 2002. ja 2003. aastal tegutsenud konventi kuulus 105 liiget, sealhulgas liikmesriikide valitsuste ja kandidaatriikide esindajad, Euroopa Parlamendi liikmed ja Euroopa Komisjoni liikmed.

Konvent võttis lepingu eelnõu ühehäälselt vastu 2003. aasta juunis.

Leping allkirjastati ametlikult 29. oktoobril 2004. aastal Roomas ja saadeti liikmesriikidele ratifitseerimiseks.

Kuigi enamik liikmesriike on lepingu ratifitseerinud, lükkasid Prantsusmaa ja Madalmaade valijad selle 2005. aasta juunis tagasi. Pärast kahte ei-d kuulutati juunis toimunud Euroopa Ülemkogul välja põhiseaduse lepingu üle järelemõtlemisaeg.

Põhiseaduse põhisätted

- Euroopa Ülemkogu valib oma eesistuja kvalifitseeritud häälteenamusega kahe ja poole aasta pikkuseks ametiajaks; teda võib ühe korra tagasi valida.
- Komisjoni presidendi valib Euroopa Parlament oma liikmete lihthäälteenamusega Euroopa Ülemkogu vastaval ettepanekul ja võttes arvesse Euroopa Parlamendi valimisi.
- Euroopa Liidu välisministri ametikoha loomine.
- Põhiõiguste harta ühendamine ELi lepinguga.
- Nende valdkondade arvu suurendamine, mille kohta tehtud otsuste vastuvõtmisel kasutatakse nõukogus kvalifitseeritud häälteenamust.
- Euroopa Parlamendile suuremate seadusandlike ja eelarvevolituste andmine.
- Volituste ja kohustuste selgem jagamine liidu ja liikmesriikide vahel.
- Riikide parlamentide kohustus tagada, et EL järgib subsidiaarsuse põhimõtet.

Euroopa lõimimise põhidaatumid

1950**9. mai**

Prantsuse välisminister Robert Schuman peab tähtsa kõne, esitades Jean Monnet' ideedele tuginevad ettepanekud. Schuman teeb ettepaneku, et Prantsusmaa ja Saksamaa Liitvabariik ühendaksid oma söe- ja terasevarud uudse organisatsiooni alla, millega saaksid liituda ka teised Euroopa riigid.

Seda päeva on hakatud pidama Euroopa Liidu sünnipäevaks. Igal aastal 9. mail tähistatakse nüüd Euroopa päeva.

1951**18. aprill**

Pariisi kirjutavad kuus riiki – Belgia, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Prantsusmaa ja Saksamaa (Liitvabariik) – alla Euroopa Söe- ja Teraseühenduse (ESTÜ) asutamislepingule. See jõustub 23. juulil 1952, leping on sõlmitud 50 aastaks.

1955**1. ja 2. juuni**

Messina kohtumisel otsustavad kuue riigi väliministrid laiendada Euroopa lõimimist majandusele tervikuna.

1957**25. märts**

Kuus riiki kirjutavad Roomas alla Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (Euratom) asutamislepingutele. Need jõustuvad 1. jaanuaril 1958.

1960**4. jaanuar**

Ühendkuningriigi eestvõttel asutatakse Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon (EFTA). Asjaomase Stockholmi konventsiooni sõlmivad mitmed Euroopa riigid, kes ei kuulu EMÜsse.

1963**20. juuli**

Yaoundés sõlmivad EMÜ ja 18 Aafrika riiki assotsiatsioonilepingu.

1965**8. aprill**

Sõlmitakse leping, mis liidab kolme eri ühenduse (ESTÜ, EMÜ ja Euratomi) täitevorganid, moodustades ühtse nõukogu ja ühtse komisjoni. Leping jõustub 1. juulil 1967.

1966**29. jaanuar**

Sõlmitakse „Luxembourg'i kompromiss“. Poliitilise kriisi lõppedes nõustub Prantsusmaa taas osalema nõukogu kohtumistel, saanud vastutasuks kokkuleppe, et ühehälsuse nõue säilib, kui kaalul on riigi rahvuslikud huvid.

1968**1. juuli**

Tööstuskaupade tollid liikmesriikide vahelises kaubanduses kaotatakse täielikult (18 kuud oodatust varem) ja kehtestatakse ühtne välistariifistik.

1969**1. ja 2. detsember**

Haagi tippkohtumisel teevad EMÜ juhtpoliitikud otsuse minna Euroopa lõimimisega veelgi kaugemale, avades tee esimesele laienemisele.

1970**22. aprill**

Luxembourgis sõlmitakse leping, mis võimaldab Euroopa ühendustel suurendada rahastamist omavahenditest ja annab Euroopa Parlamendile suuremad järelevalvevolitused.

1972**22. jaanuar**

Brüsselis allkirjastatakse lirimaa, Norra, Taani ja Ühendkuningriigi ühinemislepingud Euroopa ühendustega.

1973**1. jaanuar**

lirimaa, Taani ja Ühendkuningriik ühinevad Euroopa ühendustega, suurendades liikmete arvu üheksani. Norra jääb kõrvale, sest enamik norralasi on rahvahääletusel ühinemise vastu.

1974

9. ja 10. detsember

Pariisi tippkohtumisel otsustavad üheksa liikmesriigi juhid kohtuda edaspidi regulaarselt kolm korda aastas Euroopa Ülemkogu-na. Nad kiidavad heaks Euroopa Parlamendi otsevalimised ning otsustavad luua Euroopa Regionaalarengu Fondi.

1975

28. veebruar

Lomés sõlmivad EMÜ ning 46 Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riiki konventsiooni (Lomé I).

22. juuli

Sõlmitakse leping, millega antakse Euroopa Parlamendile rohkem võimu eelarveküsimustes ning luuakse kontrollikoda. Leping jõustub 1. juulil 1977.

1979

7.–10. juuni

Esimesed otsesed valimised 410kohalisse Euroopa Parlamenti.

1981

1. jaanuar

Esimesed otsesed valimised 410kohalisse Euroopa Parlamenti.

1984

14.–17. juuni

Kreeka ühineb Euroopa ühendustega, suurendades liikmete arvu kümneni.

1985

7. jaanuar

Jacques Delors saab Euroopa Komisjoni presidendiks (1985–1995).

14. juuni

Sõlmitakse Schengeni leping, mille eesmärk on kaotada piirikontroll Euroopa ühenduste liikmesriikide vahelistel piiridel.

1986

1. jaanuar

Hispaania ja Portugal ühinevad Euroopa ühendustega, suurendades liikmete arvu 12ni.

17. ja 28. veebruar

Luxembourgis ja Haagis allkirjastatakse ühtne Euroopa akt. See jõustub 1. juulil 1987.

1989

15. ja 18. juuni

Euroopa Parlamendi kolmandad otsesed valimised.

9. november

Berliini müüri langemine.

1990

3. oktoober

Saksamaa taasühinemine.

1991

9. ja 10. detsember

Maastrichti Euroopa Ülemkogu võtab vastu Euroopa Liidu lepingu, millega luuakse alus ühtsele välis- ja julgeolekupoliitikale, tihedale koostööle justiits- ja siseasjades ning majandus- ja rahaliidu loomisele, sealhulgas ühisrahale.

1992

7. veebruar

Maastrichtis allkirjastatakse Euroopa Liidu leping. See jõustub 1. novembril 1993.

1993

1. jaanuar

Luuakse ühtne turg.

1994

9. ja 12. juuni

Euroopa Parlamendi neljandad otsesed valimised.

1995

1. jaanuar

Austria, Rootsi ja Soome ühinevad Euroopa Liiduga, suurendades liikmete arvu 15ni. Norra jääb jälle kõrvale, sest enamik norralasi on rahvahääletusel ühinemise vastu.

23. jaanuar

Ametisse astub uus Euroopa Komisjon (1995–1999) Jacques Santeri juhtimisel.

27. ja 28. november

Euroopa – Vahemere piirkonna konverentsil Barcelonas pannakse alus Euroopa Liidu ja Vahemere lõunakalda riikide partnerlusele.

1997**2. oktoober**

Allkirjastatakse Amsterdami leping. See jõustub 1. mail 1999.

1998**30. märts**

Algavad uute kandidaatriikide ühinemisläbirääkimised Euroopa Liiduga. Protsessis osalevad Küpros, Malta ning 10 Kesk- ja Ida-Euroopa riiki.

1999**1. jaanuar**

Algab Euroopa majandus- ja rahaliidu kolmas etapp: 11 riiki võtavad kasutusele euro, mis asendab rahaturgudel nende riiklikud vää-

ringud. Euroopa Keskpank võtab vastutuse Euroopa Liidu rahapoliitika eest. 2001. aastal lisandub 11 euroriigile Kreeka.

10. ja 13. juuni

Euroopa Parlamendi viiendad otsesed valimised.

15. september

Ametisse astub uus Euroopa Komisjon (1999–2004) Romano Prodi juhtimisel.

15. ja 16. oktoober

Tampere Euroopa Ülemkogu otsustab muuta Euroopa Liidu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks.

2000**23. ja 24. märts**

Lissaboni Euroopa Ülemkogu koostab uue strateegia, mis peab hoogustama tööhõivet, ajakohastama majandust ning tugevdama

© Reuters

Uus vääring sündis 1999. aastal, kui sularahata arveldamisel võeti kasutusele euro. Euro tuli sularahana käibele 2002. aastal.

sotsiaalsed ühtekuuluvust teadmistepõhises Euroopas.

7. ja 8. detsember

Nice'i Euroopa Ülemkogu jõuab kokkuleppele uue lepingu tekstis, mis muudab ELi otsuste tegemise süsteemi nõnda, et liit saab laieneda. Euroopa Parlamendi president, Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja ja Euroopa Komisjoni president kuulutavad pidulikult välja Euroopa Liidu põhiõiguste harta.

2001

26. veebruar

Allkirjastatakse Nice'i leping. See jõustub 1. veebruaril 2003.

14. ja 15. detsember

Laekeni Euroopa Ülemkogu. Võetakse vastu deklaratsioon Euroopa Liidu tulevikust. See avab tee liidu eelseisvale suurele reformile ning Euroopa põhiseadust ettevalmistava konvendi loomisele.

2002

1. jaanuar

12 eurotsooni riigis tuleb euro sularahana käibe.

13. detsember

Kopenhaageni Euroopa Ülemkogu otsustab, et 10 kandidaatriiki (Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik ja Ungari) võivad ühineda Euroopa Liiduga 1. mail 2004.

2003

10. juuli

Euroopa tulevikukonvendil valmib Euroopa põhiseaduse eelnõu.

4. oktoober

Algab valitsustevaheline konverents, kus koostatakse põhiseaduse leping.

2004

1. mai

Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik ja Ungari ühinevad Euroopa Liiduga.

10. ja 13. juuni

Euroopa Parlamendi kuuendad otsesed valimised.

29. oktoober

Roomas võetakse vastu Euroopa põhiseadus (liikmesriigid peavad selle ratifitseerima).

22. november

Ametisse astub uus Euroopa Komisjon, mille presidendiks saab José Manuel Barroso.

2005

29. mai ja 1. juuni

Prantsusmaa valijad hääletavad rahvahääletusel põhiseaduse vastu; kolm päeva hiljem teevad seda Madalmaade valijad.

3. oktoober

Algavad liitumisläbirääkimised Türgi ja Horvaatiaga.

2007

1. jaanuar

Bulgaaria ja Rumeenia ühinevad Euroopa Liiduga.

Sloveenia võtab kasutusele euro.

Euroopa Liit

 Euroopa Liidu liikmesriigid (2007)

 Kandidatriigid

Euroopa Komisjon

12 lugu Euroopa Liidust **Pascal Fontaine**

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2007 — 62 lk — 16,2 x 22,9 cm

ISBN 92-79-02866-9

Milleks Euroopa Liit? Miks ja kuidas ta loodi? Kuidas ta toimib? Mida ta on kodanike heaks juba teinud ja milliste raskustega seisab ta silmitsi praegu? Kuidas kodanikke paremini kaasata?

Kas Euroopa Liit suudab globaliseerumise ajastul edukalt konkureerida teiste suurriikidega ja säilitada oma sotsiaalsed standardid? Kas Euroopa suudab rahvusvahelisel areenil jätkuvalt etendada juhtrolli ja aidata kaasa võitlusele terrorismiga?

Need on vaid mõned küsimused, mida Euroopa Liidu asjatundja ja endine ülikooli õppejõud Pascal Fontaine käsitleb oma populaarses trükises „12 lugu Euroopa Liidust“.

Muu teave Euroopa Liidu kohta

Otsi Internetist

Teavet Euroopa Liidu kohta kõikides Euroopa Liidu ametlikes keeltes saad Euroopa veebileheküljelt europa.eu.

Külasta meid

Üle kogu Euroopa on avatud sadu kohalikke Euroopa Liidu infokeskusi. Lähima keskuse aadressi leiad veebileheküljelt europedirect.europa.eu.

Helista või kirjuta meile

Europe Direct on teenistus, mille vahendusel saad vastuse oma küsimusele Euroopa Liidu kohta. Helista tasuta numbril **00 800 6 7 8 9 10 11** (või väljastpoolt Euroopa Liitu tasuta lisel numbril (+32-2) 299 96 96) või saada e-kiri europedirect.europa.eu kaudu.

Eestikeelset teavet ja väljaandeid Euroopa Liidu kohta leiате:

Euroopa Komisjoni esindus Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
Tel: (+372) 6264 400
Faks: (+372) 6264 401
E-post: COM-REP-TLL@ec.europa.eu
<http://www.europaliit.ee>

Euroopa Parlamendi infobüroo Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
Tel: (+372) 6306 969
Faks: (+372) 6306 968
E-post: eptallinn@europarl.europa.eu
<http://www.europarl.ee/>

Rahvusraamatukogu

Euroopa Liidu infokeskus
Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: (+372) 6307 330
Faks: (+372) 6451 997
E-post: elik@nlib.ee

EUROPE DIRECTI EESTI INFOPUNKTIDE KONTAKTANDMED:

Tallinna infopunkt
Eesti Rahvusraamatukogu
Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: (+372) 6307 466
Faks: (+372) 6451 997
E-post: edir@nlib.ee
<http://elik.nlib.ee/europedirect>

Eurotelefon

Tel: 0 800 3330
E-post: info@eurotelefon.ee

Lõuna-Eesti infopunkt

Tartu Ülikooli Raamatukogu
W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: (+372) 7375 725
Faks: (+372) 7375 725
E-post: edir@euroinfo.ee
<http://www.euroinfo.ee/ed>

Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: (+372) 7375 780
E-post: paring@utlib.ee
<http://www.euroinfo.ee/>

Audentese Ülikooli eurodokumentatsiooni keskus

Tondi 84
11316 Tallinn
Tel: (+372) 6996 596
Faks: (+372) 6996 600
E-post: ylikool@audentes.ee

Kesk-Eesti infopunkt Paides

Järva maavalitsus
Rüütli 25
72713 Paide
Tel: (+372) 3859 662
Faks: (+372) 3850 519
E-post: edir@jarvamv.ee
<http://www.jarvamv.ee>

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja euroinfo keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
Tel: (+372) 6448 079
Faks: (+372) 6460 245
E-post: einfo@koda.ee
<http://www.koda.ee/euroinfokeskus/>

Pärnumaa infopunkt

Pärnu maavalitsus
Akadeemia 2
80088 Pärnu
Tel: (+372) 4479 739
Faks: (+372) 4479 735
E-post: edir@parnumaa.ee
<http://www.mv.parnu.ee/>

Euroopa Komisjoni ning Euroopa Parlamendi esindused ja bürood on olemas kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Euroopa Komisjoni delegatsioonid asuvad üle maailma.

12 lugu Euroopa Liidust

Milleks Euroopa Liit? Miks ja kuidas ta loodi? Kuidas ta toimib? Mida ta on kodanike heaks juba teinud ja milliste raskustega seisab ta silmitsi praegu? Kuidas kodanikke paremini kaasata?

Kas Euroopa Liit suudab globaliseerumise ajastul edukalt konkureerida teiste suurriikidega ja säilitada oma sotsiaalsed standardid? Kas Euroopa suudab rahvusvahelisel areenil jätkuvalt etendada juhtrolli ja aidata kaasa võitlusele terrorismiga?

Need on vaid mõned küsimused, mida Euroopa Liidu asjatundja ja endine ülikooli õppejõud Pascal Fontaine käsitleb oma populaarses trükises „12 lugu Euroopa Liidust“.

